

2

PRO HUNGARIA

MAGYARORSZÁG IGAZSÁGA SZÓZAT A BÉKEKONFERENCIÁHOZ.

KIADJA

A POZSONYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM.

POZSONY.

EDER ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

1918.

JOZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
Állam- és Jogtudományi Kar Könyvtára

~~Leltári szám: E 07 1013~~
~~10091 TAN 222~~

~~SZÉCHÉNYI TUDOMÁNYEGYETEM~~
~~ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR~~
~~LENYÉNYI~~
~~11868/9~~

ELŐSZÓ.

A négyéves borzalmas háborúban az emberiség annyit vesztett emberben, anyagban, annyi természeti és közkinés pusztult el, hogy nemcsak a hadviselő, de a semleges államokban is megnyilvánult a közóhaj, hogy újabb háború lehetősége ellen védekezni kell.

E célnak elérésére a népek szövetségének útja kínálkozik. Lord Robert Cecil a birminghami egyetemen tartott beszédében azt a kijelentést tette, hogy ha a háború kiküszöbölésének egyetlen elgondolható útja, a népek szövetsége csupán csak álom, mint ahogy némelyek állítják, akkor nagyon nehéz mindnyájunknak kétségbe nem esnünk.

Am ennek a népek szövetségének megalkotása nem könnyű feladat. Hogy létre jöjjön, ahhoz feltétlenül szükséges, hogy a háborúban állott felek közt olyan béke kötéssék, amely egyikre sem megalázó, a mely az egyik népnek létfeltételeit sem sérti s egyiket sem hájtja a végső elkeseredésbe. *Magyarország népe ehhez közel áll*; mert Magyarország különféle nemzeteit a szomszéd népek azalatt az ürügy alatt, hogy ezek

a magyar állam területén lakó nemzetek hozzájuk óhajtanak csatlakozni, ki akarják szakítani az ezeréves magyar állam testéből és ezzel a földrajzilag és gazdaságilag egységes és egymásra utalt, egymás nélkül a megélhetésre nélkülözhetetlen anyagokban nem rendelkező és ezért a megélést egyiknek sem nyújtó szerves részekből álló államterületet darabokra kívánják tépni. Erre az entente-államok állítólag ígéretet tettek s ez állítólag befejezett tény.

Magyarország teste tehát az előtt a veszély előtt áll, hogy kezeit, lábait levágják és még törzséből is kihasogatnak. Élet az is, melyet a végtagjaitól megfosztott és megvagdalt törzs folytatna, de nyomorúságos, mely a teljes megsemmisülésnél rosszabb volna. Ha tehát a béke ilyen feltételek mellett köttetnék meg, amit nem hihetünk, *akkor bizonyos, hogy a népek szövetsége csak álm, mert bizonyos, hogy Magyarország ebbe a megeseonkításba soha, semmi körülmények között és semmi szin alatt véglegesen bele nem fog nyugodni.*

A magyar állam Európának egyik legtermészetesebb és legnormálisabb államalakulata és így a természetes államalakulás törvényeivel merőben ellenkező tény volna Magyarország szétदारabolása, amely kétségkívül megboszná magát, elsősorban azokon, akiknek állítólagos érdekében ez a feldarabolás történnék.

Ugyanaz az eset ismétlődnék, ami Lengyelország felosztásánál történt, ami a történelem legnagyobb hibája volt és az osztozkodó hatalmokon is keservesen megboszulta magát. Ezeréves állam fennállása, amilyen Magyarországé, nem véletlen körülmények összetalálkozásának, politikai mesterkedéseknek eredménye, hanem a társadalmi jelenségek állandó törvényein alapzik. Már maga az a tény, hogy valamely állam ezer éven át lényegben változatlan határokkal fenn bírta magát tartani akkor, mikor jobbról és balról is erős támadásoknak volt kitéve, hogy hosszabb időn át tartott szétszaggatott állapot után minden ellenséges erők dacára területi épségét helyre bírta állítani, mutatja, hogy alapja megingathatatlan, hogy határai nem könnyed korlátok, melyeket politikai divatból felkapott és irányzatosan terjesztett elvek szerint ide-oda lehet tologatni.

Magyarország csak azért küzdött a háborúban és most is csak azt akarja, hogy azt, ami ezer év óta nemzetközileg annyiszor elismerve mindig az övé volt, megtarthassa; míg a szomszéd népek azt akarják tőle elvenni, ami sohasem volt az övék és amire vonatkozó joguk nemzetközileg eddig még sohasem volt megállapítva. Ennélfogva, ha már a katonai erő anyagi fegyvereivel Magyarország területi épségét meg nem védheti, akkor *a jog és igazság erkölcsi*

fegyvereivel kell küzdenie, hogy az ezeréves magyar állam épségét megóvja épen most, mikor négyszázéves lekötöttség után a teljesen szabad állami lét lehetősége nyílt meg újra számára.

A jog és az igazság erkölcsi fegyvereit kívánjuk szolgáltatni, az igazságtalanság és a nyers erőszak ellen kívánunk védekezni, midőn ez emlékiratunkban reá mutatunk Magyarország területi épségének megcsonkíthatatlanságára, a szóban forgó területek átkapcsolásának földrajzi és gazdasági szempontokból való veszedelmére, a rajtuk élő népek átutalásának jogi szempontból sürgős, történeti fejlődésükkel ellenkező voltára. Szóval összefoglaljuk röviden mindazokat a főbb érveket, amelyek hangosan szólnak ezek ellen a területcsontítások, átkapcsolások és határeltolások ellen, hogy mindenki lássa az igazságot.

Ha a békekonferencia minden igazság ellenére mégis a háború előtt és alatt titkon és nyíltan a magyarság ellen áskálódó ellenségeink javára döntene, reményünk akkor sem fog alászállani, mert meg vagyunk győződve, hogy az igazság szavát el lehet ugyan időnként nyomni, de az igazságot eltemetni nem lehet. *Feltámad az!* És ha Franciaország tudott várni a „revanche“-ára ötven évig; ha a lengyel nemzet száz évnél tovább tartó széttagoltság után

megérte új életre kelését; akkor bizonyára a magyar nemzet igazsága is fel fog támadni és Magyarország vissza fogja nyerni azokat a határokat, melyeket nem emberi kéz, de ennél hatalmasabb erő jelölt ki számára.

Pozsony, 1918. november havában.

Dr. Polner Ödön,

*a pozsonyi magyar tudományegyetem ezidei rektora,
a közjog és a politika tanára;*

Dr. Kováts Ferenc,

*a jog- és államtudományi kar dékánja,
a közgazdaságtan tanára;*

Dr. Hodinka Antal,

*a bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi kar dékánja,
a történelem tanára;*

Dr. Prinz Gyula,

a pozsonyi magyar tudományegyetemen a földrajz tanára;

Dr. Lukinich Imre,

a pozsonyi magyar tudományegyetemen a történelem tanára.

I.

Az államalakulás elvei a múltban.

A szerencsétlenül reánk szakadt világháború katasztrófája nyomán, mely ledöntötte azokat az államokat, melyek létüket nem a természetes államalakító tényezőknek köszön-
ték, így Oroszországot, Ausztriát, de melynek rengését az egészséges államalakulatok kibirták, új államalakulatok fognak létrejönni. Ezek az államalakulatok csak akkor lesznek tartósak és maradandók, ha olyan elven nyugosznak, amely az államalakulás természetes törvényeivel megegyezik és nem irányzatos törekvéseknek csak elméletileg kigondolt elvéül bizonyul. *E nélkül a lefolyt négy év szenvedésteljes küzdelme nem volt az emberiség utolsó háborúja és ha a békekötés által szentesítendő új államalakulatok nem ilyelveken fognak felépülni, ez az új összeköttetéseknek csiráit már előre magában fogja rejteni, új háborúknak okozójává fog válni.*

Az újabb időkben és különösen a lefolyt világháborúban a nemzetiségi elv merült fel mint olyan, amelyen állítólag az államalakulásoknak alapulniok kell. Minden nemzetnek joga van külön államot alkotni; az államok területe a nyelvhatárok szerint kerekítendő ki: így szól a nemzetiségi elv követelménye. De ez a nemzetiségi elv hamis s. hogy nem lehet tartós és maradandó, békés államalakulatok alapjává, mutatja az, hogy ennek a nemzetiségi elvnek a követése volt egyik főelőidézője az emberiség

eddig legnagyobb és legvéresebb háborújának és hogy a nemzetiségi elv következetes keresztülvitele felbontaná nemcsak az úgynevezett középeurópai hatalmokat, hanem az entente-államokat magokat is, tehát Európának legrégebb államait. Az európai államrendszer megalakulását pedig még sem lehet pusztán a mesterségesen kombinált erők véletlen játékának tekinteni.

Ha *Európa legrégebb és legnagyobb s a civilizáció élén járó államainak* megalakulását vizsgáljuk, azt látjuk, hogy azoknál nem a nemzetiségi, de úgynevezett geopolitikai elv érvényesült, vagyis az az elv, amely szerint földrajzilag összetartozó, gazdaságilag önálló területek physikai kényszerűséggel hatnak a reájuk kiterjeszkedő egységes államalakulásra, mert a földrajzi összetartozás a termelési viszonyok kölcsönösségén, az árucserre és könnyű közlekedés lehetőségén alapuló gazdasági érdekeket érintő reális kapcsolat, az egymásra utaltságból folyó szerves gazdasági egység, amely állandó és megváltozhatatlan természeti körülményeken alapszik, míg a nemzeti összetartozás csak szellemi érdekeket érintő eszmei kapcsolat, mely a gazdasági kapcsolatnál lehet ugyan időnként erősebben ható, de kevésbé állandó.

Igy a geopolitikai elven alakult meg földrajzilag nagyjában egységes területen különféle nemzetek — elatínosodott gallok és iberek, nyugati gótok, burgundok, frankok — összeolvadása mellett a *francia állam* és a geopolitikai elven alapult nemrég az olasz *Savoyának és Nizzának Franciaország*hoz csatolása. Ezen az elven alakult meg ugyancsak különféle nemzetek — gaëlek, brittek, skótok, jütök, angolok, szászok, normannok — összeolvadása után az *angol állam* és történt *Irhonek* az angol állam kötelékébe való bevonása. Ezen az elven alakult meg *Itália* még az ókorban számtalan nemzet összeolvadása és ellatínodása után

s vált ki az ellátinosodott nagy római birodalomban a többi latínná lett nemzetek közül az olasz nemzet és alakította meg az egész középkoron át érvényesült hatalmi törekvések mesterséges államalakulatai után az újkorban az *olasz államot*. A geopolitikai elven alakult meg szinte páratlanul egységes földrajzi területen a *magyar állam* és szomszédságában a nem egész állami állással, de sokáig nagy relativ önállással birt *cseh királyság* is. Csakhogy míg a geopolitikai elven megalakult nyugateurópai államokban az egységes földrajzi területen élt különféle nemzetek kedvező körülmények folytán minden nehézség nélkül és mintegy természetes folyamatként már korán összeolvadtak s új egységes nemzetet alkottak, addig ez az összeolvadás sem Magyarországon, sem Csehországban nem ment végbe, illetve annak régebben megindult folyamatát kedvezőtlen körülmények később megakasztották.

A geopolitikai elvnek érvényesülését Európa más államainak alakulásánál is ki lehetne mutatni úgy, hogy az eddigi európai államalakulatok vizsgálata nem a nemzetiségi elvet igazolja, hanem a geopolitikait. S hogy Európának ekkép megalakult legfőbb államai nemzetileg nagy mértékben egységesek, annak oka nem az, mintha nemzetiségi elven alapultak volna, hanem az, hogy a másik elven alapulva az állami szervezkedés következményeként is nemzetileg egységessé váltak.

Nem a geopolitikai, hanem a dynastikus hatalmi törekvésekkel párosult nemzetiségi elven alakult meg azonban *Németország*, melynek területe földrajzilag nagy mértékben szakadozott, igen sok szétválasztó mozzanatot rejtve magában és ahol éppen ezért a nemzeti egység mellett is egészen az új német császárság megalapításáig a geopolitikai elv közrehatásával számtalan dynastikus államalakulat állhatott fenn. A német egység megalapításában a

nemzetiségi elv érvényesült ugyan és a dynastikus államalakulatok némileg háttérbe szorultak, de egészen meg nem szüntek és csak a legujabb fejlemények mutatnak arra, hogy ezek esetleg elenyésznek. A jövő fogja megmutatni, hogy ott ezentúl az államalakulásnak melyik elve fog érvényesülni.

A német birodalomból kiszorított *Ausztria* maradt a legujabb időig dynastikus hatalmi törekvésen alapuló államalakulat, híjján minden geopolitikai és nemzeti összetartó kapocsnak. De épen ezért nem csoda, hogy a dynastikus erő és segédeszközeinek meggyengülésével és megsemmisülésével a rajta alakuló állam is kártyavárként összeomlott.

Érvényesült a nemzetiségi elv még *Olaszországban* is, mert a nemzeti egység kétségtelenül sokban hatott arra, hogy ami — Metternichként — addig csak földrajzi fogalom volt, politikai fogalommá is legyen, de hogy ez átalakulásnál a földrajzi helyzet elsőrangú tényezőként hatott, az nem tagadható.

Ha Európából *Amerikába* megyünk és az ottani államalakulásokat vizsgáljuk, ugyanarra az eredményre jutunk, t. i. hogy az ottani államalakulatok alapja általában szintén nem a nemzetiségi elv volt.

II.

Az államalakulás elvei a jövőben.

De a nemzetiségi elvvel szemben nemcsak a történelmi múlt, hanem a jövő fejlődés irányai és követelményei is a geopolitikai elvet igazolják és tüntetik fel, mint a helyes államalakulás alapjait.

A nemzetiségi elv ugyanis ugyanabból a forrásból fakad, mint amiből az *u. n. nacionalismus*, vagyis azaz irányzat, amely a nemzeti sajátosságok kifejtését túlhajtva azt minden más fölé helyezi, annak az emberiség többi: társadalmi, gazdasági, egyetemes művelődési érdekeit is feláldozza. Nem más mint ilyen nacionalizmus az a követelés, mely minden nemzet számára külön és kikerekített állam alakulására követel jogot arra való tekintet nélkül, vajjon az ilykép megalkult államnak területi és földrajzi viszonyai és ezekkel kapcsolatos s műveltségi állapotának is alapjául szolgáló gazdasági viszonyai olyanok-e, amelyek az illető területen élő nép reális — társadalmi, gazdasági és művelődési — érdekeit ki bírják elégíteni. De *min alapul az egyes nemzeteknek az a joga*, hogy a hozzá és a többi nemzetekhez tartozó egyének *reális érdekeit megkárosítva* oly államokat alakítsanak, amelyek a reális érdekek szempontjából létjogosultsággal nem bírnak és oly államokat összerombolnak, melyeknek kereteiben hosszú idők tanúsága szerint ezek az érdekek megnyerték kielégítésüket s ha nem, ennek sem a nemzetiségi viszonyok voltak okai, hanem olyan társadalmi viszonyok, amilyenek többé-kevésbé minden más államban is előfordultak. Az a formula, amely szerint minden nemzetnek joga van az általa lakott területen külön államot alakítania, *tiszta ideologia*, melynek a való élet világában semmi keresni valója nincs. A való élet követelményeiből kiinduló *socializmusnak*, vagyis társadalmiaságnak egyik mindenki által elfogadható főelve az, hogy az emberi társadalom *reális érdekei* minden, csak az eszmék világába tartozó megkülönböztetés nélkül, vagyis *rendi, elekezeti, nemzetiségi stb. megkülönböztetés nélkül elégítessenek ki*. Hiszen lényegileg ezen alapul az Internationale. Ámde ennek következménye, hogy ez érdekek kielégítésének egyik eszköze, az állam, vagy akármilyen néven nevezett

más közösségi szervezet, ne az ilyen ideolog megkülönböztetéséből folyó elven alakuljon meg, hanem olyanon amely a reális érdekeket tartja szem előtt. *A socializmus elveinek megfelelően rendezendő állam* — és ma az állam berendezésénél a socializmus elveivel számolni kell — *nem alakulhat egyik főelvével legmerevebb ellentétes alapon álló nacionalizmus elvén*, hanem csak a reális érdekeket szem előtt tartó területi, geopolitikai elven.

A békekonferencia asztalán tehát, midőn az új államalakulások meghatározásáról, régiék meghagyásáról vagy átalakításáról lesz szó, elsősorban *nem a nemzetiségi, hanem a hegy- és vízrajzi térképet kell kiteríteni*. A nemzetiségi térképek különben ép úgy, mint a statisztikai számok, csalóka képet mutatnak a való életről, mert a nemzetiségi térképek egyforma színűre festett, a statisztikai kimutatásokban egyforma arányszámmal szereplő területek a valóságban ha akár az illető terület természeti viszonyait, akár az azon lakó népesség anyagi, műveltségi és erkölcsi állapotát tekintjük, vajmi eltérőek és ezek az eltérések okos politikai elv előtt, amely nemcsak a levegőben élő államokat akar létrehozni, figyelmen kívül nem hagyhatók. Lehet ugyan helye az államalakulásoknál a nemzetiségi viszonyok figyelembevételének is, amint a történelmi alakulatoknál is, de e viszonyoknak megvan a nyomuk, de akkor is ez a figyelembevétel mindig csak a *való élet szempontjainak* korrekciójával történhetik, amely korrekciót a történelmi fejlődés és az egyes nemzeteknek történelmi hovátartozása vagyis a történelmi államalakulás már is megtett. Hozzátenélkül tisztán a nemzetiségi térkép és a nemzetiségi statisztikai kimutatások szerint történnék az államok kialakítása, oly képtelen alapokat kapnánk az egyes államok felépítése számára, amelyeken mint futóhomkok csakhamar összedülnének, nem is szólva arról, hogy

nyelvhatárok sehöl sem éles vonalak, a nemzetiségek a széleken legtöbnyire annyira összefonódtak, hogy azok alapján éles elhatárolás nem is igen volna lehetséges. S ha mégis, akkor kizárólag a nemzetiségi elv szerint megalakult állam sokszor hihetetlenül kanyargós és nem egyszer szétszórt területeit *időközönként mindig revízió alá* kellene venni, mert a nyelvhatárok ingadozók, ma itt, holnap ott vannak; az állandó be- és kivándorlás és az egyes nemzetek születési coefficienseinek különfélesége folytán a mai kisebbség, holnap többséggé változik és viszont s ennél fogva az ily államok területe olyan volna, mint a folyó víz, melynek határai mindig váltakoznak.

III.

Európa képe a nemzetiségi és a geopolitikai elv szerint.

Ha Európa államalakulatainál nem a geopolitikai elvnek kellene érvényesülnie, hanem a nemzetiséginek, akkor egész Európa eddigi, történelmileg kialakult államrendszere összedülne és olyan alakulatoknak kellene keletkezniök, melyek bizonyára azoknak a hatalmaknak sem válnának inyére, amelyek a világháborúban ellenünk küzdöttek. Ha a békekonferencia szentesitené a nemzetiségi elvet, akkor természetes, hogy ezt az elvet mint általános érvényűt nemcsak azokra az államokra kellene alkalmazni, amelyek legyőzöttekként szerepelnek, hanem azokra is, amelyek győztesek. Hiszen azok a jog, igazság és népek szabadsága névében léptek fel, kétségtelen tehát, hogyha ezeknek az eszméknek a nevében és az állandó béke lehetősége céljából kell az új államalakulásoknak a nemzetiségi elv alapján meg-

történnie, akkor ezeket az eszméket és következményeiket *el kell fogadniok magukkal szemben is* s ha ezt nem teszik *akkor az igazság és szabadság hangoztatása csak képmutató frázis volt s akkor nem jogért, igazságért és szabadságért küzdöttek, hanem csak az erőszak és a hatalom érvényesüléseért, amelynek ledöntését hirdették.*

A nemzetiségi elvnek Európán kívüli érvényesítéséről nem szólunk. Nem vizsgáljuk mennyire fér össze a nemzetiségi elvvel és a kis nemzetek jogával a gyarmatok feletti uralom, például *a boerek felett Dél-Afrikában, mennyire fér össze a kelet-indiai britt uralom, vagy Egyiptomnak Nagy-Britanniához való annexiója.* Megengedjük, hogy itt más elveket hirdethessenek még azok is, akik Európára a nemzetiségi elv érvényesülését kívánják. De azt hisszük, ez utóbbiaknak is helyesnek kell elismerniök azt a következtetést, hogyha a nemzetiségi elv megköveteli, hogy Magyarország feldaraboltassék, akkor ugyanaz az elv megköveteli, hogy oly más államra nézve, amely nemzeteileg szintén tagolt, a nemzetiségi elv következményei szintén levonassanak. Viszont, ha a nemzetiségi elv megköveteli, hogy a Magyarországgal szomszédos egyes népek Magyarország nemzetiségei által lakott területek átcsatolásával növeltessenek, akkor a nemzeti csatlakozásnak ezt az elvét más hasonló esetben is alkalmazni kell.

E szempontok szerint tehát mi volna a következmény p. o. mindenekelőtt Nagy-Britanniára és Irhonra. Az, hogy *Irhonek egész külön szuverén állammá kellene lenni,* amelynek állása jóval felülmulná azt a Home-Rule-t, amelyet eddig még mindig meg nem nyert. Tudjuk, hogy Nagy-Britannia ennek a törekvésnek érvényesülését ebben a háborúban is *minden eszközzel megakadályozta és elfojtotta,* de az arra való vágyát az ir népnek ki nem irtotta. Irhoni külön állammá alakulása esetén *Ulsternek* meg kellene él-

gednie a nemzeti kisebbségnek azzal a védelmével, amelyet a Magyarországtól elszakítani kívánt *Erdélyben a Székelyföldnek* a románok szánnak. S ha Ulsternek ezzel szemben Nagy-Britannia valami más különállást kívánna, akkor reméljük, hogy legalább is ugyanazt a szempontot fogja alkalmazni az erdélyi Székelyföldre és pedig annál inkább, mert míg Irhonban az *irek az őslakók és az ulsteri angolok a későbbi bevándorlók*, addig *Erdélyben a székelyek a régebbi lakók és a románok a bevándorlók*.

Hogy a nemzetiségi elv nem hozná-e magával *Walesnek*, Man és a többi csatornabeli szigetnek az elválását, ezt a kérdést csak felvetjük. *Skócia* tekintetében, miután ennek a XVII. századig egészen különálló államot alkotott országnak lakossága tudtunkkal majdnem egészen elangolosodott, a kérdés felvetését már nem tartjuk egészen dőszerűnek.

Ha Franciaországot tekintjük, akkor a nemzetiségi elv ott is az olaszok lakta *Savoyának* és *Nizzának desannexióját és Olaszországhoz való visszacsatolását* kívánja, míg Olaszországot tekintve ez az elv természetesen kizárja, hogy a sóformán egészen szláv Istriának és Dalmáciának, vagy pedig Albániának bármi kis része is odacsatoltassék. *Maltának* persze Olaszországhoz kellene jutnia. De a nemzetiségi elv alapján *Bretagne* kérdését is fel kellene vetni, hisz az 1910. évi népszámlálás még mindig 1,100.000 bretont mutat fel Franciaországban, de fel kellene vetni a franciaország *flammand* vidékek elcsatolásának kérdését is.

Magától értetődik, hogy a nemzetiségi elv alapján *Belgiumot* is ketté kellene osztani s egyik részét Franciaországhoz, másikat a Franciaországi flammandokkal együtt Németalföldhöz kellene csatolni, vagy belőle külön államot alakítani.

Másrészt azonban a nemzetiségi elv alapján csak

természetes volna, hogy az eddig *Auszíriához tartozó német* lakta terület, sőt esetleg még Magyarországnak az nyugati vidéke is, amelyen németek laknak, *Németországhoz csatoltassék*; Elzasz-Lotharingiának, *melynek lakóssága köztudomásúlag túlnyomólag német nemzetiségű*, feltétlenül Németország kötelékében kellene maradnia. Ebben az esetben még akkor is, ha Németországból a lengyelek, dánok stb. kiszakíttatnának, az eddigi 65,000.000 lakossal bíró polyglott német szövetséges birodalom helyébe 69,000.000 tisztán német lakossal bíró egységes állam lépne.

Ha ezenkívül még figyelembe vesszük, hogy ha az entente-államok segítségével a nemzetiségi elv alapján Magyarország feldaraboltnék, akkor épúgy, amint Rákóczi Ferenc törekvései támogatásának a nyugati hatalmak részéről történt megszüntetése után Magyarország kénytelen volt elfogadni a pragmatika sanctiót és amint Kossuth Lajos támogatásának hasonló abbanhagyása után kénytelen volt megkötni az 1867. évi kiegyezést, most épúgy a nyugati hatalmak által újra kiszolgáltatott 10,000.000-nyi *magyarosság ismét kénytelen lenne a 69,000.000-nyi némettség támogatását keresni és ahhoz csatlakozni*, s akkor alig lehet kétséget arra nézve, hogy a nemzetiségi elv érvényesülése Európában kinek válnék hasznára.

Viszont *a geopolitikai elv érvényesülése milyen eredményeket szülne?* Az angol állam, valamint Franciaország mai európai területének megbontását az alapul vett elv nem kívánná; Németország új területi kialakulása ellenbe egészen más képet mutatna. A geopolitikai elv alapján mindenképp *Lengyelországnak kellene megkapni az egész Alsó-Visztula vidékét és az ahhoz csatlakozó porosz tengerpartot*, ha tehát a mai Nyugat- és Kelet-Poroszország nem is kerülne egészen Lengyelországhoz, ez utóbbi mégsem maradhatna tovább a német birodalom keretében. Másrészt a ma

Német-Ausztriának egészben Németországhoz csatolása szintén ellenkeznék a geopolitikai elvvel, amennyiben a csehországi németiség lakta terület földrajzilag Csehországnak egységes és történelmileg is kialakult területéhez tartozik. Az Alpeselek hegyláncolatától délre eső terület egészen addig, ahol a bécsi erdő a Dunáig ér, szintén kívül esik a Dél-Németország földrajzi területéhez tartozó Felső-Duna medencén; míg a bécsi medence (a bécsi érdő, Lajta-hegység és Kis-Kárpátok közt) mint három nagy földrajzi medencének: a cseh-morvának, a magyarországinak és a dél-németországinak és az ezeken kialakult három államnak földrajzi összekötő kapcsa önként kínálkozik önálló, a három külön államalakulat közötti nemzetközi semleges területül, mely alakulás mellett Bécs megmenekülhetne attól a reá nézve szomorú sorstól, hogy a fényes császárvárosból és központból a periferián fekvő másod- vagy harmadrendű tartományi fővárossá süllyedjen. A geopolitikai elv további érvényesülése azután magával hozhatná a délről és keletről fentiek szerint elhatárolt németországi területnek újabb megosztását, amennyiben azon további három külön államalakulásra alkalmas földrajzi területet lehet a történelmi fejlődés nyomán is megkülönböztetni, tudniillik a Felső-Duna medencéjét a dél-német államokkal s a régi Ausztriának a fentiek szerint odacsatolt tartományaival; a Rajna és esetleg Weser medencéjét a nyugat-német államokkal, a Rajnai tartománnyal és Westfáliával; végül az Elba és Odera vidékét Poroszországgal és még néhány kisebb német állammal.

Olaszországnak is kedvező volna a geopolitikai elv érvényesülése, mert ekkor északi határa önmagától a Brennerig tolnának fel, ami régi vágya.

A geopolitikai elv alapján Csehország is megnyerheti természetes és gazdasági szempontból reá nézve sokkal

értékesebb kiegészítését, ha azt nem kelet, hanem nyugat felé keresi történeti határai között, amely esetben közte és Magyarország között a legszebb egyetértés és összhang fejlődhetik ki úgy, miként ez a multban is már nem egyszer történt.

Ami végül Magyarországot illeti, a geopolitikai elv Magyarország ezer éves területének sértetlenül megóvását követeli, s Magyarország nem is kíván mást, a mint eddig sem kívánt *és egy pillanatig sem harcolt más célért.* De ebben az esetben alig lehet kétséges, hogy az a Magyarország, mely négyszázéves küzdelem és annyiszor meghiúsult kísérlet után végre visszanyerte régi állami önállását, amely azelőtt is legtöbbször Németország, illetve annak egyes részei felől volt fenyegetve, *mely államoknak keresné a jövőben ismét barátságát és támogatását!*

IV.

Az államok nemzeti heterogeneitása.

A geopolitikai elven alapuló államokban természetesen előállhat az illető állam népének nemzeti heterogeneitása. Európának legtöbb állama, miután a geopolitikai elven alapul, *nemzetileg heterogén.* Nemzetileg heterogén Nagy-Britannia és Irhon, Franciaország, Németország stb. és Magyarország; de *nemzetileg heterogén és pedig nagy mértékben az Északamerikai Államok Uniója* is. Nemzetileg heterogének tehát az összes főállamok, melyek a lefolyt világháborúban ellenfeleink voltak. Hogy ott a nemzeti heterogeneitás sokkal kisebb, mint p. o. Magyarországon, az igaz, de e kisebb fok, vagyis a nemzeti amalgamizálódás nagyobb előhaladása ott a nemzeti heterogeneitás tényét nem szünteti meg. Felmerül ennél fogva a kérdés, hogy

ennek a nemzeti heterogeneitásnak fennforgása az illető államhoz tartozók szociális érdekével nem ellenkezik-e annyira, hogy ez indokolja az illető államnak széttörését és a különféle nemzetek szerint való államalakulást? A nemzeti heterogeneitás az illető állam feladatainak kielégítésénél kétségtelenül nehézséget okoz, de nem olyat, melyet ma könnyű szerrel le ne lehetne küzdeni és mindenestre kérdés, vajjon az egyesekre és az emberiségre nagyobb haszon származnék-e abból, ha nemzetileg összetartozó egyének földrajzilag össze nem tartozó és reális érdekeik célszerű kielégítését akadályozó, avagy erre elegendő teret nem nyújtó területen alakítanának a hosszú századok óta fennálló és az idő és történet tűzpróbáját ismételten kiállott államok helyett új államokat, mint abból, hogy az egységes földrajzi területen megalakult régi államok keretén belül megmaradnak a nemzeti heterogeneitás könnyen leküzdhető nehézségei mellett.

Ámde ezzel a heterogeneitással szemben állittatik fel a népek önrendelkezési jogának elve, amely szerint a heterogen nemzetek nem akadályozhatók meg az elszakadástól és külön államok alakításától.

A népek önrendelkezési jogának elvét mi is elfogadjuk, de azt hisszük, ezzel az *önrendelkezési joggal nincs ellentétben, ha egységes földrajzi területre összegyűlt különféle nemzetek egy nemzetté összeolvadnak, feltéve, hogy az a viszonyok folytán önként és szívesen történik*; mert mikor az illető állam különféle nemzetei belátják, hogy saját jól felfogott érdekükkel ellenkezik külön nemzetiségük fenntartása és sietnek abba a nemzetbe beolvadni, amelybe a beolvadás az illető államban a legindokoltabbnak látszik, akkor a népek önrendelkezésének jogával élnek. Ezt tették a felsorolt nyugateurópai államok különféle nemzetei, de tette Magyarország mai intelligenciájának is nagy része s külö-

nösen a szepesi szászok és teszik nap-nap után az Észak-amerikai Egyesült Államok különféle nemzetei, ahol ez az összeolvadás a szemünk láttára történik.

Az önrendelkezés elvéből azonban következik, hogy ha valamely állam nemzetei az összeolvadást nem keresik, hanem különállásukat fenn akarják tartani, hogy annak elérésére mesterséges vagy erőszakos eszközökkel törekedni nem szabad. *Az újabb idők története különben megmutatta, hogy ily összeolvadás akkor, mikor az illető nemzetek különállásuk fenntartásának talajára léptek, nem is sikerül. Annak magától kell folynia, mint például az Északamerikai Egyesült Államokban, ahol az új hazát nyert bevándorlók jóformán már a második nemzedéken mind beolvadnak az amerikai nemzetbe; máskülönben hiábavaló minden erőlködés.* Ezért az ily nemzetileg heterogén államokban más módon kell segíteni a nemzeti heterogeneitással járó bajokon és most már, miután jóformán általánossá vált az a meggyőződés, hogy az egyik vagy másik nemzetbe való beolvasztás erőltetése célttvesztett törekvés, a jelzett nehézségek megszüntetésének leghelyesebb módját megtalálni a jövő feladata lesz.

De ismételjük, hogy *az ily nemzeti heterogeneitás maga nem lehet jogos ok arra, hogy annak alapján valamely állam széttagoltassék.* S különösen nem lehet jogos ok, ha a geopolitikai elv alapján földrajzilag egységes, természetileg és gazdaságilag zárt területen valamely nemzet erejével és tényeivel megalkotott államba utóbb költöznek be akár híva, akár beengedve más nemzetek azért, hogy ott eredeti hazájukban birtnál jobb boldogulást találjanak. Valósággal a vendégjoggal, tehát az emberiség egyik legősibb erkölcsi érzésével való visszaélés az ily nemzetek részéről az a törekvés, hogy az őket házukba befogadó nemzettől olyképzakadjanak el, hogy annak területét is szétszakítsák és egyrészt magukkal vigyék.

Meg vagyunk győződve, hogy az államalakulásnak a fentiekben elősorolt és helyeseknek felismert s követendőeknek jelzett elvei fognak a jövőben is érvényesülni, amint érvényesültek a múltban. És ha a békekonferencia várakozásunk ellenére nem volna eltelve az előadott elvek gazságával s az új államalakulásoknak más irányokat előlne ki, az *előadott elvek a bennük rejlő igazságnál fogva előbb vagy utóbb mégis érvényesülni fognak*. Mennél korábban érvényesülnek, annál nagyobb haszna lesz belőle az emberiségnek, mennél később, annál több szenvedésen kell még Európa népeinek átmenniök és pedig nemcsak képzelt, de valódi szenvedéseken; *de ezek a szenvedések nem lesznek elkerülhetők*.

V.

Magyarország természeti egysége.

Ha már most a fent említett elveket Magyarországra alkalmazzuk, akkor a következő eredményeket kapjuk:

Nemcsak Európában, hanem az egész földkerekségén is kevés olyan jól kikerekített és minden politikai földrajzi követelménynek megfelelő természetes határokkal rendelkező államterület van, mint a magyar. A Kárpátok, az erdélyi távasok, az Alpok keleti, hirtelen leszakadó pereme és a Dinári-rendszerbe tartozó hegyláncolatok majdnem tökéletesen záródó, minden emberi közlekedés elé jelentékeny gátat vető gyűrűt alkotnak s e hegygyűrűn belül, épen a hegygyűrű antropogeografiai hatása következtében minden tekintetben összetartozó medencecsoportozat foglal helyet. E medencecsoportozat minden folyója egyetlen vízrajzi rendszert alkot. A hegyperem minden völgye befelé kitérül és összeölelkezik a belső tágas rónával. A természet olyan

kifejezően, olyan élesen jelölte meg a magyar állam határait, hogy annak nincs szüksége mesterséges elhatárolásra, a térképeken nincs szüksége piros vonalakra, felismerhető az anélkül is, épen azért, mert nem emberi hatalmi tényezők alkotásainak műve hanem a természetes területi kialakulás és kifejlődés eredménye.

Az Alföld, továbbá a kis magyar medence, melyet nem ok nélkül nevezett el a földleírás „pozsonyi“ medencének és az erdélyi medence a magyar állam törzsét alkotó hármas medencecsoportozat tagjai. A három medence együttesen igazi kontinentális belmedencét alkot s ez a zárt, még pedig természeti ritkaságszámba menő zárt medence többfelé nem osztható, mert akár egy, akár többféle nép lakja, annak népe vagy népei gazdasági békés életükben épen úgy, mint védelmi harcaikban egymásra vannak utalva, őket még a testvérgyűlölet sem választhatja el anélkül, hogy a szétválás ne vonná maga után mindkettőnek úgy gazdasági, mint politikai bukásait.

A szétválasztott medence népei sohasem játszottak sem történeti, sem gazdasági szerepet. *A hármas magyar medence virágzást csak akkor mutat, ha politikailag is egységes és minden más, a hegység keretén kívüli politikai alakulástól független.* Ennek következtében a magyar állam eredményesen sohasem terjeszkedhetett természetes határain túl. A tudományos megfigyelés tanulságából levont erős meggyőződésünk, hogy minden hatalmi szón alapuló átterjeszkedés természetes határbástyáinkon innen a belmedence területére átkos károk szülője volt és lesz a magyarság számlájára; de a terjeszkedők számlájára is.

A magyar állam törzsterületének nyugati határa, helyesebben pereme a Pozsony alatti síkságot szegélyező hegyek vizválasztója. A Pozsonyi-medence és a Morvamező között a Kis-Kárpátok éles hegygerince olyan jól kifejezett

határvonalat alkot, melyet az állandóság és megnyugvás lehetetlenné tétele nélkül nyugati szomszédságunkban elterülő állam át nem léphet. A Pozsonyi-medencébe észak felől olyan völgyek torkolnak, melyek egyfelől a magyar állam törzsterületének északfelé kinyuló félszigetszerű hegyvidékeit, a pozsony-nyitrai és a borsod-zempléni síkságot a belső kárpáti hegyvidékeken keresztül kapcsolják össze, tengelyükkel a Kárpátok csapását követik, azok belső, tehát a magyar medencék felé lejtősödő hosszanti völgyeit képviselik, melyek sem önálló államalkotáshoz alkalmas területet, sem külső államterületekhez alkalmas és természetes kiegészítő területeket nem alkotnak, másfelől a magyar állam természetes határain a Kárpátok főgerincén átvezető hágóútakat kapcsolják össze s azok forgalmát osztják szét a hármasság felé. Ezeknek a kapuvölgyeknek idegenek által megszállása tehát természet szerint elvágná a magyar síkság és a Balti-síkság érintkezésének lehetőségét, mely örök gyűlölködés és háborúság forrása lenne.

Tagadhatatlan, hogy a legnehezebb politikai problémák közé tartozik az úgynevezett négyes határarcumók kérdése. Az ostraui kapu, melyen keresztül Német-, Lengyel-, Cseh- és Magyarországek útjai kölcsönösen keresztezik egymást, amelyet az osztrák császári uralom Krakó megszerzésével teljesen hatalmába kerített, már eddig is komoly összeütközések tárgya volt, melyeket csak az uralkodó döntő szava enyhített. Ha Csehország ezen óriási gazdasági jelentőségű nemzetközi érintkezési pont elfoglalásával három nép gazdasági érintkezésének ellenőrzésére és kizsákmányolására törekszik, olyan útra tér, mely semmiben sem különbözik a Metternich-korabeli bécsi császári politika útjaitól. Hogy ez az út hová vezet, arra ebben a rettentő kavardásban nem kell rámutatnunk, de szeretnők ettől Európát megkímélni. Nyilvánvaló, hogy tartós békét és

nyugalmat jelent az ostrai négyes határvidék ügyének mind a négy ország érdekeinek egyenlőképen megfelelő megoldása.

A magyar állam nyugati határának déli szárnya távolról sem olyan éles, mint az északi. A geopolitikai elv itt inkább Magyarország határainak kitolását kívánná, mintsem beljebb tételét és ez az érdekelt területek lakóinak gazdasági érdekeit is jobban szolgálná, mint az eddigi elhatárolás. De éppen ezért ennek a kérdésnek rendezése bizvást bizható az illető népek önrendelkezésének elvére abban az időben, ha majd a nacionalizmusnak még ma igen magosan csapongó hullámai elülnek. Addig itt a status quo megbolygatásának semmi objektív oka nem lehet.

A Keleti-Beszkidék túlyomó része a magyar államnak és különféle erkölcsi testületeknek majdnem teljesen lakatlan, ősi erdőbirtokait alkotják. Ha szabad egyáltalán természetes állami tartozékról beszélni, akkor ez a nagybirtokövezet a legigazabb birtoka a magyar államnak, melyet a legutolsó időkig nem vont kétségbe senki. Ennek a széles erdőövezetnek belső peremén és helyenkint annak völgyeiben az ujabban ú. n. ukrán nép területétől helyenkint száz kilomaternyi széles, alig lakott sávtól elválasztva él nem is félmilliónyi rutén telepes s ebből a tényből kiindulva ukrán politikusok a Szepességtől a Radnai-havasokig terjedő hat magyar vármegye kihasítását követelik Magyarország testéből.

A cseh és ukrán törekvések megvalósulása esetén a magyar állam és Lengyelország közé olyan idegen terület-sáv ékelődne be, melynek lakossága elszigetelve, anyaországától ütközővé lenne e két virágzó terület: a magyar és lengyel közt, megszakítva azok ősi és természetes gazdasági kapcsolatát. Olyan állami területformáció lenne ez, melynek jellege csak az orosz- és brit-indiai territorium közé beékelt pamiri semleges zonához lenne hasonlítható.

Meggyőződésünk, hogy a magyar belmedence peremén és a Kárpátok alján lakó tót, német és rutén nép maga csak kárát vallaná az idegen és természetellenes állami területhez csatolásának. Hegyes határaink hatalmas természeti hatások eredményeként maradtak változatlanok ezer éven keresztül. A Kárpátokban elhatároló övezetet látott mindig minden, a Kárpátok mentén lakó nép és állam. Csak az utolsó évtizedek uralkodó politikai eszméi juttattak érvényt népnyelvi kusza határvonalaknak úgy, a hogy azok a statisztikai eredmények sokszor igen helytelen grafikai közlésével térképeken megjelentek. Nem a való élet, hanem ezen „néprajzi“ térképek legtöbbször hűtlen színfoltjai voltak az izgató motorok s ezek vezettek évezredek természetes határok megbolygatását célzó törekvésekre a következmények mérlegelése nélkül. A magyar állam ezeréves történetének intő példájára hivatkozunk most azok előtt, a kik Európa békéjét értékes jónak ítélik. A magyar királyság is sokszor elkövette azt a mindig végzetes hibát hatalmi erejének időleges teljében, hogy a Kárpátok természetes határbástyáján túl terjeszkedett. Minden esetben keservesen megbűnhődött ballépéséért. Kétségtelen, hogy a cseh, lengyel és ukrán államok oktalan terjeszkedése ugyanolyan politikai következményekkel fog járni!

Erdély a geográfiai homológiák csoportjában rendkívül erős hasonlóságot mutat Csehországgal. Mind a két terület négyszögalakú medenceszerű, de erősen tagolt felszínű belvidék, melyet erős elválasztó hatást mutató hegy-ségek pereme vesz körül. Erdélynek domborzata minden elemében sokkal erőteljesebb vonásokat mutat, mint Csehországé. Erdély belvidékének tagoltsága jelentékenyebb, peremhegyei havasi magasságokat és hatalmas tömegeket alkotnak széles talapzatokon. Közös jellemvonása mindkét

területnek, hogy bástyafalaik a nagy germán-szármát síkságból emelkednek ki. A két természetes sziklavár belső népei sohasem tudtak gyarapodásukkal lépést tartani a környező, térbeli korlátozással meg nem szorított, őstermelésre alkalmas rónaságokon lakozó népekkel. Az erdős peremhegységeket így szükségszerűen kívülről beszálló népek foglalták el mindkét esetben. Csehország belvidékét így csehek lakják, de a peremhegységeket németek, Erdély belvidékeit a szlávok felszivódása után magyarok és magyaroktól betelepített németek, a peremhegységeket románok szállták meg, a kik azután az előbbieik rovására a belvidékeken is nagy mértékben elterjedtek.

Az erdélyi magyarság és németség helyzete a román népi keretben mindenben analogiát mutat a cseh nép helyzetével s ha nem győző és legyőzött ügyét intézik, hanem igazságos békés rendezésre törekszenek az erdélyi magyarság és németség politikai sorsa nem lehet eltérő a cseh népétől.

Kebeleztessek be Erdély Romániába, s rövid időn ezen állam politikai súlypontja áthelyeződik Erdélybe, épen a majdnem kizárólagosan magyarok és németek lakta délkeleti részre. Az új Románia szívében nem románok, hanem magyarok és németek lagnának. Természetesnek kell tehát tartanunk, hogy az új Románia teljes és kiméretlen erővel törekedne az állami erejét annyira megbénító, teljesen idegen kulturájú s szívében lakó népek nemzeti sajtóságainak megsemmisítésére. Nem békét, hanem egészen bizonyosan a legirtózatosabb küzdelmek forrásának megnyitását jelenti tehát Erdélynek Romániához csatolása.

Azt a kétségbevonhatlan tény, hogy a Kárpátok és az Erdélyi havasok, mint széles, helyenként száz kilométernél is szélesebb antioekumene-övezet a legideálisabb állami elhatároló terület, szem elől nem tévesztheti a magyar állam

integritásának legnagyobb ellensége sem. A magyar állam területi integritásának ezt a leghatalmasabb védelmezőjét és szövetségesét sem most, még kevésbé a jövő békés fejlődésének idején sem tudja legyőzni semmi földi hatalom. Az osztrák gazdasági nyomástól felszabadult Magyarország a jövőben fokozott erővel fogja tudni betölteni azt a természetes földrajzi területegységet, melyet a természet számára kijelölt. A belmedencében hatalmi erővel meghúzott természetellenes határok kiszámíthatatlan surlódások okozói lesznek s aligha tévedünk, mikor azt állítjuk, hogy a belmedence törzsét lakó magyarság a lealázás okozta elkeseredés, természetes gazdasági kiegészülésre törekvés és területvédelmi tényezők helyes átértésétől erősítve újra megindul új, de régi nyomokon haladó honfoglaló útjára.

Magyarország természetes határát képező hegykoszorú a Vaskapunál megszűnik és a Duna által áttörve dél felé folytatódik. A magyar állam határa azonban ezt az irányt nem követte, hanem megállt a Dunánál, melynek szakasza felfelé egy darabon és azután a Száva folyó volt majdnem egy évezreden által Magyarország állandóul viszatérő határa egész addig, ahol Magyarország a tengerhez vezető utat kereste és megtalálta. Habár az elmúlt ezer év alatt megkísérelték itt a határt Magyarország felől délebbre tolni s viszont a Balkán félsziget felől északabbra nyomni, a határeltolások állandóul sohasem sikerültek és a Duna, majd a Száva alsó folyása végleges határuul mindig viszatér, mutatva azt, hogy a Balkán félsziget eme részének és a Kárpátok övezte területnek nem önkényesen meghúzott, hanem a természet kijelölte határvonala itt van; és hogy a két terület között jöhet létre valamely lazább kapcsolat, de az egységes állami szervezett fenntartására nem alkalmas földrajzi alap. A Dráva és Száva köze azon-

ban mindig szoros részként illeszkedett bele a Kárpoto övezte államterületbe már azért is, mert az ide közel es Andriai tengerhez alkotja az összekötő kapcsot és mekként ennek a területnek magának elsőrendű érdeke, s létfeltétele, hogy szorosan a tengerre utalt Magyarország-hoz kapcsolódjék.

Amint mindezekből látjuk, Magyarország területe mintegy predestinálva van arra, hogy területén egységes államalakuljon. Ez az oka, hogy főképp annak a nemzetnek, t. i. a magyarnak sikerült itt hosszú életű államot alkotnia, amely államalakulásának alapjául az egész egységes területet vette és nem elégedett meg azzal, hogy területnek csak egyik, vagy másik részére terjesztette ki a hatalmát, mint a rómaiak, dákok, frankok, morvák stb. Ez a tanulság a jövőre is megszívlelendő. És ha Európa többi államainak érdekében igen fontos az, — és nem kételkedünk, hogy igen fontos, — hogy itt maradandó és nyugodt fejlődésű állam álljon fenn, mely Európa jövő békéjét ne zavarja, akkor Magyarország jelenlegi területét — eltekintve némi esetleges kisebb jelentőségű határkiigazításoktól — megcsonkítani nem szabad.

Magyarország területe a geopolitikai elv alapján legfeljebb kiegészíthető volna, de nem megcsonkítható. Kiegészíthető főképp déli irányban a Dráva és Száva völgye és a Száva mellékfolyóinak völgye irányában, vagyis elsősorban Horvát-Szlavonországok, továbbá Bosznia és Dalmácia felé, úgy, mint az nagyjában 800 éven keresztül ki is egészült. Ez a kiegészítés is a geopolitikai államalakulás természetes következménye volt, mely azonkívül annak az ugyancsak természetes és nemzetközileg helyes követelménynek is eleget tett, hogy lehetőleg minden államnak legyen saját tengerpartja. Éppen azért Horvát-Szlavonországnak, amely már nagyon régen oly Home

Rule-t élvezett Magyarországtól; amelyet Irhón még mindig nem kapott Angliától, elszakadása a magyar államtól nem volt szerencsés cselekedet nemcsak Magyarország, hanem Horvát-Szlavonország szemponjából sem és nagyon kérdéses nem fog-e a további fejlődés épen a népek önrendelkezési jogának elve alapján e két ország, illetve most már egész Jugoszlávia és Magyarország újabb egymáshoz való csatlakozására vezetni.

VI.

Magyarország nemzeti heterogeneitása és ennek okai.

A geografiailag páratlanul egységes területen megalakult magyar állam minden egység mellett a nemzeti heterogeneitásnak igen nagy fokát mutatja. Némileg feltűnő jelenség ez és párosulva azzal a váddal, hogy Magyarországon a nem magyar nemzetiségek el voltak nyomva, megadta az alkalmat arra, hogy Magyarországnak a nemzetiségek szerint való feldarabolása úgyszólván napirendre kerüljön.

Hogy Magyarország nemzeti heterogeneitása ilyen nagyfokú, annak okai különféle körülményekben keresendők. Mindenekelőtt le kell szögezi azt a tényt, hogy ennek oka nem az, mintha a jelenlegi Magyarországra több mint ezer év előtt bejött magyar nemzet a most ott élő többi nemzeteknek őseit már ott találta és leigázta volna s most is igában tartaná.

Kétségtelen történelmi adatokkal bebizonyított tény, hogy e nemzetek csekély töredékek kivételével nem itt talált népek, hanem olyanok, melyek már a magyar nemzet által meg-

alkotott államba saját jobb boldogulásuk végett bevándoroltak, itt szívesen látottak voltak, sőt kedvezményekben és kiváltságokban részesültek.

Magyarország többi nemzetei, eltekintve a németektől, kik az egész országban elszéledtek, mind a periferiákon laknak, míg a magyarság az ország közepét foglalja el. Ez a körülmény már maga arra mutat, hogy az idegen nemzetek, melyek épen Magyarországnak földrajzilag zárt területén gyűrűként övezik a magyarságot, a szomszédság felől a magyarság megtelepülése után költöztek be oda, ahol jelenleg is laknak.

A *németek* Magyarország egész területén elszórtan települtek le. Egyetlen kisebb vármegyében vannak abszolút többségben, négyben erős, 33%-on felüli kisebbségben. Számuk: 1,903.357; mi az összes lakosság 10.4%-a.

Kisebb nyelvszigeteket alkotnak és kisebb-nagyobb százalékot képviselnek a legtöbb magyarországi város lakosságának összetételében, egyikben pedig még most is többséget alkotnak. Régebben nagyobb arányszámot mutattak a városokban, de idővel részben a magyarságba szivódtak fel, részben pedig a városoknak nagyarányú eltótosodása (a felvidéken) és elrománosodása (Erdélyben) folytán kisebbségbe jutottak; a nagyobb műveltségű polgári elemet azonban a magyarsággal együtt mindenütt ők alkotják. Nagyobb összefüggő egységgé öt helyen tömörültek: a Dunántúl, Északmagyarországon a szepesi „szászok“, Erdélyben ugyancsak a „szászok“ és a Délvidéken a „svábok“. Egyben megegyezik az egész Magyarország területén élő németiség, t. i. abban, hogy az elszórt városi lakosság épúgy, mint az összefüggő nyelvterületen lakó „szászok“ vagy „svábok“, valamennyien mint teleptülők jöttek Magyarországra, mint bevándorlókat hívta be vagy fogadta be őket a magyar állam. *Autochton német lakosságot a hon-*

foglaló magyarság a mai Magyarország területén nem talált. Ha voltak is a magyar honfoglalás előtt a Dunántúl gyér német telepek, az beolvadt még a honfoglalás kora előtt a szlávokba és a mai nyugatmagyarországi németiség ennek az első gyér településnek leszármazottja nem lehet. Másrészt igen sok német városi település, különösen az északnyugati felvidéken a Vág völgyében szintén eltótosodott, amit kétségtelenül ki lehet mutatni.

A dunántúli németiség nem egy időben és nem egy vidékről vándorolt be, hanem a X. századtól a XVIII. századig a német nyelvterület különböző vidékeiről jött bevándorlókból gyűlt össze és olvadt össze az osztrák németekétől eltérő nyelvjárást beszélő összefüggő német nyelvterületté. A nyugatmagyarországi németiség ezért nyelvjárásokban és ethnikailag különbözik a vele szomszédos osztrák németiségtől.

A szepesi szászok szintén nem egy időben vándoroltak be. Az első bevándorlás kora a XII. század. Nyelvjárásuk nem alkot homogén egységet, mert közép és felső német települők nyelvjárásának összeolvadásából keletkezett, közeli rokonságban van a velük szomszédos sziléziai németek nyelvével. A szepesi szászok különben nagyrészt önként elmagyarosodtak.

Az erdélyi szászok bevándorlása a XII. században kezdődött, a XIII. században folytatódott, sőt a XVII. és XVIII. században újabb és újabb településekkel ismétlődött. A bevándorlók 1224-ben külön nemzeté olvadtak össze és a magyar államtól kiváltságos jogokat élveztek.

A délvidéki svábok törzsállománya frank származású; a török megszállás ideje alatt a XVIII. században lakatlanná lett vidékek benépesítésére telepítették mai lakóhelyeikre.

Ami már most a *periferikus elhelyezkedésű népeket* illeti, a következőket kell megjegyezni:

Magyarországnak a magyarság által megszállott területén kívül a szomszéd népek felé eső részeit sűrű, csak az u. n. országkapukhoz vezető ösvényeken járható erdőségek borították, nálunk úgy, mint a szomszédos országokban. Ennélfogva a magyarság és az akkori szomszéd népek között Magyarország mai határain innen és túl, hol keskenyebb, hol szélesebb erdőöv terült el, melyet századok folyamán irtottak és művelésre alkalmassá tettek részben magyar települők, részben idegen nyelvűek. Ugyanígy haladt az irtás és település a szomszéd népeknél az ő lakatlan területükön. Hogy kezdetleges viszonyok mellett a nagyobb országok közötti elhatárolásnak és azután a benépesülésnek ez máshol is fennállott rendszere volt, az ma már általánosan tudott dolog.

Egyenként e népek a következőkép helyezkedtek el:

1. A *tótok* főként az ország északnyugati karéján laknak. Számuk az 1910. évi népszámlálás adatai szerint 1,946.357, mi az összes népességnek 10·7%-a. Ebből 200.000-en felül az ország belsejében a magyarság közt szétszórtan laknak. Az északnyugati periferián kilenc vármegyében vannak általános többségben (Nyitra, Trencsén, Turóc, Árva, Liptó, Zólyom, Bars, Szepes, Sáros) úgy azonban, hogy e vármegyék közül többnek (Nyitra, Bars) a magyar területekkel érintkező területei magyar lakosságúak, míg más megyékben szintén vannak tót lakosságú vidékek (Pozsony, Hont, Gömör, Nógrád, Abauj, Zemplén, Ung), melyek az előbbi megyék tót vidékeihez csatlakoznak. *E. 16. vármegyének 1,606.000 tót lakossága mellett 1,400.000 magyar és német lakossága van.* A tót többségű területeken levő 26 kisebb-nagyobb város közül pedig 11 van, összesen 78.055 lélékkel, melyek csékély (59·5%) tót többséget mutatnak, míg a másik 15-ben összesen 163.301 lélékkel a tótok átlagos aránya csak 28·8%, míg a többség magyar

vagy magyar és német. A műveltségi viszonyokra nézve tájékoztat, hogy a 24 éven felüli férfinépességből a magyarok közül 84·8% ír és olvas, a tótok közül csak 74·8%.

A magyarországi helynevek vizsgálata kétségtelenné teszi, hogy Magyarország területén ott, ahol az nem maradt lakatlan pusztaság, mint az Alföld nagy része, valamint Magyarországon kívül is, az avar birodalom bukása után (Kr. u. IX. század) szláv törzsek telepedtek meg, melyek szorosabb állami kötelek nélkül laza törzsszervezetben éltek egymás mellett. A mai Morvaországban és a vele határos területeken élő szlávsnak egy államban való egyesítését Svatopluk morva fejedelem kísérelte meg, ki nek 894-ben Kr. u. bekövetkezett halálakor az ő birodalma részben a mai Magyarország területének északnyugati felére is kiterjedt. Svatopluk hatalma azonban — mint azt Dudik Beda, a morva történetíró írja — a kard hatalmán nyugodott s annak sem alapja, sem összetartó ereje nem volt. Innen van az, hogy Svatopluk halála után az ő volt birodalmából kiváltak a csehek és a német birodalomhoz csatlakoztak, másrészt pedig a szövetségesekül felkért magyarság hódíthatta meg azt a területet, mely a bécsi erdőtől és a Morva folyótól, illetőleg a Kárpátoktól keletre esett.

Hogy a Magyarország területén talált szlávok, beleértve azokat is, akik átmenetileg Svatopluk birodalmában voltak, a szlávsnak mely ágához tartoztak, erre nézve különfélék a nézetek, de teljes bizonyossággal felderítve nincs. Igen figyelemreméltó az a nézet, hogy nem a cseheket és morvákat magukban foglaló északnyugati szlávokhoz tartoztak, hanem azokhoz a déli szlávokhoz, akiket szlavonoknak vagy szlovéneknek neveztek s akiknek ivadékaik a Dráva-Száva mentén ma is élnek; mert az egész földrajzi helyzet, a felvidéki mai tótok elnevezése saját nyelvükön (slovénski), a XVI. században (1571-ben) írt

cseh nyelvten szerzőjének (Jan Bohuslavnak) tanúsága, aki nek ideje az eredeti állapotot kétségtelenül még jobban feltüntette, a nyelvhasznosság stb. ezt a felfogást igen nagy mértékben megerősítik.

Az sem ismeretes adatszerűen, hogy a magyarok birtokába jutott terület szláv lakosságának mi lett a sorsa, de több határozottan tudott körülményből következtethető, hogy jelentékeny részük, különösen az ország ama részén, melyet a magyarok nagyobb mértékben szállottak meg, a magyarokhoz csatlakozott s azokkal utóbb egybe is olvadt. Az ilyen assimilálódás abban az időben általános jelenség volt minden államban. Legfeljebb a félrébb eső helyeken, így különösen Felső-Magyarországon tarthatták meg nemzetiségüket, de van nyomatékos okokkal támogatott oly felfogás is, amely szerint az itt talált régi szláv nép mind beolvadt a magyarságba. De ha nem, az a terület, melyen a megmaradt tótság lakott, nem terjedt ki az egész ma tótok lakta vidékre, mert p. o. okleves adataink vannak, amelyek szerint a mai Trencsénmegye területe még 1065-ben is solitudonak (pusztaság) neveztetik s hogy ugyanezen megye északi fele még 1244-ben is lakatlan volt; Árvamegyében a település pedig csak a XIV. században indult meg. *A lakatlan hegyvidék tervszerű benépesítése általában a XI., illetve a XII. században kezdődött. Ekkor telepítik be erre a területre a magyar királyok s az egyházi és világi főurak elsősorban a németséget, mely a folyók mentén alapított telepeket, melyekben utóbb városi élet fejlődött ki, továbbá a Felső-Morva mentéről és a volt Osztrák-Szléziából a nagyobbára juhtenyésztéssel foglalkozó szláv pásztornépet, talán a Morva és Odéra felső vidékén letelepedve volt u. n. fehérhorvátok ivadékait.*

A ma tótok lakta terület letelepedés és nyelvjárás szempontjából két részre oszlik: nyugati és keleti tótságra,

melyet a szepesgömöri németség választ el. De nyelvjárás szempontjából még egy középtót nyelvjárást is megkülönböztetnek.

A nyugati tótok lakta megyékben tót lakosok nyomai már a XII. század elején mutatkoznak, sőt tót vendégekről (hospes), akik alatt betelepülőket értenek törvényeink, már a XI. század utolsó éveiben Kálmán király által alkotott törvények is rendelkeznek. Az ugyancsak Kálmán király által 1106. vagy 1107-ben alapított nyitrai püspökség szervezése valószínűleg a Vág és Nyitra folyók völgyében lakó tótságra való tekintettel történt. Az első városokat azonban úgy ezen, mint más vidéken német telepések alapították, kik a magukkal hozott városi jogokkal éltek.

A huszita háborúban ezeknek a német telepítvényeknek lakossága erősen megfogyott. *Helyük*et a hazájukból Magyarországra vonuló ú. n. cseh testvérek és a husziták *foglalták el*, akikkel együtt a tótság száma azonban Trencsén-, Turóc-, Liptó-, Árva- és Zólyom megyékben még 1495-ben is csak 7180 adózó lélekre rúgott akkor, mikor a magyarok lakta ugyanoly területen a Dunántúl 24.199 adózó lélek volt. Az összes tótság lélekszáma később tetemesen emelkedett. A következő századokban ugyanis az anabaptisták, a felvidéki német városoknak (p. o. a Kárpátok mentén, Bazintól és Modortól kezdve Rózsahegyig és Német-Lipcséig) a XVI. és XVII. században eltótosodott lakossága és az 1620-iki fehérhegyi csata után a hazájukból elbujdosni kénytelen cseh-morva bevándorlók növelték a felvidéki tótok számát.

A délebbre fekvő, vagyis Pozsony-, Nyitra-, Bars-, Hont- és Nógrádmegyék *nagyobb mértékű eltótosodása azután a XVII. század végén és a XVIII. század elején történt*; amidőn az előbbi századokban a hódító törökök által a Felvidékre szorított magyarság a török hódítás alól felszabadított régi

lakóhelyeire kezdett tömegesen visszaköltözni. *Igy jutottak az említett megyék területeire az északról lehúzódnó és letelepített tótok, amit községként ki lehet mutatni.*

A keleti tótok lakta megyék területén a tótokat a XIII. század második fele, jobban mondva a tatárjárás után (1241.) telepítették meg a földesurak lakatlanul álló erdősegeikbe, ugyancsak több kevesebb kiváltságot adva a betelepülőknek. Részben egyes vártartományok vagy uradalmak urbariumainak, részben a XVI. század második felében kezdődő adóösszeírások névjegyzékeinek a neveiből megállapítható, hogy ezeket a betelepülő jobbágyokat, a szomszéd Lengyelországból, Sziléziából, Morvából és a nyugati tótok közül szállították ide.

Ez a magyarországi tótság nem egységes nép sem nyelvileg, sem erkölceiben és szokásaiban, sem foglalkozásában. Bár nyelvére a részben Csehországból jött bevándorlók kétségtelenül hatással voltak és bár irodalmi hatások következtében különösen a tótság legnyugatibb részének nyelve közeledett a csehhez, *a tót a csehtől mégis különböző nemzet és nyelve a cseh nyelvtől eltér*, amit leginkább mutat az, hogy maguk az új cseh állam hivatalos tényezői szükségesnek látták, hogy az általuk kiadott hivatalos lap cseh nyelven kívül hasábosan tót nyelven is megjelenjen. *A cseh-tót egység csak politikai állítás s nem történelmi valóság és ennél fogva a magyarországi tótok a cseh államhoz kerülve, ott ép úgy külön nemzetiséget alkotnának, de emellett külön nemzetiségük elvesztésétől jobban kellene félniök, mint Magyarországbán.*

A *rutének*. A tótok lakta megyéktől keletre húzódik a rutének lakta periferia. *Egyetlen vármegyében sincsenek abszolút többségben, azonban hat vármegyében (Mármaros, Bereg, Ung, Ugozca, Sáros, Zemplén) egyes közigazgatási járásokban többségük van. Városi lakosságot sehol sem*

alkotnák, az e területen levő négy városban (68.517 lélekszámmal) arányuk csak 4%. Műveltségi viszonyaikra felvilágosítást ad az, hogy míg az e vidéken lakó 24 éven felüli magyar férfinépesség 78.3%-a ír és olvas, addig a ruténeknek csak 19.6%-a nem analfabéta. Számuk 464.270; ez az ország összes népességének 2.5%-a.

Magyarország területének az a része, ahol a rutének egy tömegben élnek, a XIII. századig Kr. u. szintén lakatlan erdőség, királyi vadászterület volt. Egész pontosan megállapítható, hogy a ma rutének által lakott területnek déli határvonala azonos azzal a határvédelmi vonallal („gyepüvonallal“, „indago regni“), melyet egy 1204-iki oklevél említ. Ezen a gyepüvonalon túl levő lakatlan területet az ország mai határáig „Gyepüelve“ tartomány-nak („Provincia: Gyepüelv“) nevezik okleveleink. Ezen a területen és a vele pontosan összeeső gyepü- vagy határvonalon említ egy 1254-iki oklevél az első rutén települők s e vonaltól felfelé az ország mai határáig történt a következő századokban a rutének betelepítése a régi provincia „Gyepüelve“ helyén említett „Krajnaság“-okban, mely betelepülés még a XVIII. században is folyt.

A betelepülők kevés kivétellel az 1323 óta lengyel uralom alá jutott szomszédos halicsi (galíciai) fejedelemség területéről jöttek, mint onnan menekülők.

A románok. A románok lakta periferia folytatása dél felé a rutének lakta résznek. Mai lakóhelyeik nagyrészt a volt Erdélynek területét foglalják magukban, körülölelve a magyar nemzetiségű székelyek és a szászok földjét és kiterjeszkedve a tulajdonképeni Magyarország több délkeleti vármegyéjére is. Tizenegy vármegyében (Fogaras, Hunyad, Alsó-Fehér, Szolnok-Doboka, Krassó-Szörény; Torda-Arányos, Besztercze-Naszód, Kolozs, Arad, Szeben, Szilágy) alkotnak abszolút többséget és még nyolc vármegyének

(Kis-Küküllő, Bihar, Nagy-Küküllő, Temes, Maros-Torda, Szatmár, Máramaros, Torontál) egyes járásaiban vannak többségben. Az e területen levő 34 város közül ötben, melyeknek összes lakossága: 31.601, vannak többségben (54·8%), míg a többi 29-ben, összesen 567.881 lélekkel csak 12·2%-nyi kisebbséget alkotnak. Összes számuk: 2,948.186, az ország népességének 16·1%-a. *Erdélyben az 1,472.021 román mellett 918.217 magyar és 234.085 német, összesen tehát 1,153.302 magyar és német lakos volt 1910-ben; ezek azonban a románságot kulturában messze felülhaladták. Ezt tanúsítja, hogy míg a 24 éven felüli magyar férfinepességnek 71%-a, addig a románoknak csak 32·6%-a tudott írni-olvasni.*

Az általuk vitatott úgynevezett dákö-román kontinuitás elmélete szerint Erdélynek ők az ős lakói, mint Traján római császár gyarmatosainak egyenes leszármazottjai s ennek következtében a történelmi jogok erejénél fogva őket illeti meg az imperium gyakorlása Magyarország keleti felében, a hajdani Dácia területén.

Ezt az elméletet azonban a történelmi emlékek nem támogatják. Nem más az, mint naiv mese vagy merész állítás. A római uralmat Dáciában megbuktató gót beütéstől kezdve, vagyis 260-tól Kr. u. egészen 1208-ig Kr. u. az erdélyi medence területén állítólag Traján óta fennmaradt románságról a történelmi emlékek mit sem tudnak. Egyetlen egy régészeti lelet, egyetlen egy helynév sem tartotta fenn a régi dáciai területen szerintük közel ezer éven át lezajlott román nemzeti életnek emlékét, sőt történelmi feljegyzések sem szólnak erről a nemzetről, holott a régi Dácia területén 260 után tudvalevőleg megfordult gót, hún, gepida, avar, szláv népek mindegyikének életéről és történelmi szerepéről vannak részletes történelmi adatok. Ezt a közel ezer esztendő (260—1208) hézagot a román történetírók sem tudják át-

hidalni s ezért a kontinuitás elméletének igazolásául döntő bizonyítékul a román (rumén) nyelvnek, mint a római birodalom hivatalos nyelvének, a latinnak leszármazottjára hivatkoznak.

Itt azonban mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy ha Pannóniában, mely Rómához sokkal közelebb fekvő, sokkal hamarabb került római uralom és befolyás alá és sokkal hosszabb ideig, vagyis Kr. e. 34-től Kr. u. 378-ig, tehát 412 éven át tartozott oda, nem gyökeresedett meg annyira a latinság, hogy ott a régi rómaiak maradványai fennmaradhattak volna: akkor *hogyan képzelhető, hogy Dáciában, mely Rómától sokkal távolabb fekvő, sokkal később és mindössze 155 évig (105—260) állott római uralom és befolyás alatt, a római nyelvnek folytonossága fennmaradhatott volna? Arról pedig pozitív történeti tudomásunk van, hogy éppen a régi, a Dunától északra fekvő Dáciának római gyarmatosait Aurelianus császár egy más Dáciába telepítette át, mely tudvalevőleg nem a mai Magyarország területén, sőt még nem is a mai Rumánia területén volt, hanem az Aldunától délre terült el.*

A modern összehasonlító nyelvtudomány szerint is: a román nyelv földrajzi kialakulásának helye nem az a régi Dácia, amely a mai Magyarországra is kiterjedt.

A római császárság utolsó századaiban, amidőn tudniillik az irodalmi latin nyelv már holt nyelvvé lett s a köznyelvből, a lingua rusticából az olasz, a spanyol, a francia stb. nyelvek már kiváltak s mai szerkezetüket nyerték, alakult Délitáliában és a Balkán-félszigetnek Adria felé eső partvidékein egy kezdetleges népnyelv, a rumén (oláh, vlah), amely a régi latinságról mit sem tudva, a már megalkult olasz köznyelv hatása alatt fejlődött. Ezt a tudományos felfogást képviselik Roesler, Tomáschek, Paris Gaston, C. de la Berget, a rumén Lambriol, Onciul és Nadejda Jon.

Ez írók kutatásai szerint is a rumének őshazája Délitália volt; innen telepítették le őket a VI. században Kr. u. a görög császárok a gyér lakosságú, sőt lakatlan Thessalia és Epirus vidékére, kik azután a szomszédos albánokkal összekeveredve lettek a mai rumének közvetlen ősei. Ez a keveréknép idővel annyira ellepte Thessaliát és Hellast, hogy Thessaliát a XI—XV. században is „Vlachia magna“, „Megalo-Vlachia“ néven említik a történeti feljegyzések. A X. században, a nagy bolgár-görög háborúk idején, a győzelmes bolgárok Thessalia rumén lakosságának jelentékeny részét áttelepítették a Struma-Marica folyók közt emelkedő Rhodope hegységvidékre; ezt a területet azután róluk szintén Vlachiának nevezték. A bolgár hatás magyarázza meg a rumén nyelv nagy szláv szókincsét s intézményeinek szláv jellegét. A bolgár hatás teszi érthetővé azt, hogy az oláhság ez ágának istentisztelete 1715-ig bolgár-szláv nyelven folyt s hivatalos, állami nyelve is ez volt. Bolgár hatás alatt lett ebből az eredetileg pásztorkodó népből határőrző, katonai szolgálatra alkalmas nép. A rumének átköltözése a Duna balpartjára, vagyis a mai Rumániának abba a részébe, melyet a rumán fejedelemségnek a XIX. század második felében történt megalakításáig és a „Rumánia“ elnevezés megalkotásáig Oláhföldnek (Valachia) neveztek, nagyobb tömegekben az 1186-iki bolgár-oláh felkelés után kezdődött.

Az oláhokat 1142—1208 közt valószínűleg III. Béla magyar király korában telepítették meg határőri szolgálatra Erdély területén az Olt folyó mellé a szomszédos kúnok ellen. A róluk szóló, tatárjárás kora (1241) előtti összes történeti emlékeink ezen Olt-menti töredékre vonatkoznak. Erdély többi megyéjében 1241 után kezdtek megtelepedni és onnan terjedtek be Magyarországra egyrészt a Maros és a Körösök, másrészt a Szamos mentén. Biharmegyében a

XIII. század végén is csak mintegy 25 biharmegyei oláh telep nevét ismerjük; melyek azonban időnként helyet és nevet cserélnek, mert lakosaik még mindig őseredeti módon, nomád életet élnek. Csak 1335-ben érték el magyarországi településük legészakibb vonalát, Máramarosmegyét, honnan 1348-ban húzódtak át a moldvai területekre a mai Rumániában. Számuk, mely az eloláhosodott szlávokkal is szaporodott, az oláh püspök által eszközölt összeírás szerint 1733-ban is csak 425.000 volt Erdély területén. A délmagyarországi megyékbe (az ú. n. Bánátba) a XVIII. század második felében telepítették be.

A szerbek. Az ország déli részén a románokhoz csatlakozva a szerbek folytatják a periferikus nemzetek sorát. Egyetlen vármegyében sincsenek többségben, de három vármegyének (Torontál, Bács-Bodrog, Temes) egyes járásaiban többséget alkotnak. Az e területen levő hét város közül egynek, a 26.795 lakosú Nagy-Kikindának csekély többsége (52,7%) szerb; a többi hatban összesen 159.891 lélekkel mind kisebbségben vannak (Pancsova 41,9%, Nagybecskerek 40,5%, Zombor 38,8%, Ujvidék 34,5%, Versecz 31,4%, Fehértemplom 17,3%). Műveltségi állapotukat tanúsítja, hogy azon a vidéken a magyaroknak (24 éven felüli férfiakat számítva) 78,7%-a ír és olvas, a szerbeknek pedig csak 62%-a. Számuk 461.000, ami az összes népesség 2,5%-a.

Magyarország mai területe a szerbek által lakott területekkel nem érintkezett a magyar honfoglalás idején. A szerb nemzet abban az időben a szerb Morava, Ibar, Lim és Zeta folyók völgyében élő pásztornép volt, mely csak a XII. században kezdett északnyugat felé terjeszkedni. A szerbek a magyar területekkel a XIII. század második felében jutottak érintkezésbe. Szorosabb összeköttetés azonban csak akkor támadt köztük, amikor a Balkánon terjeszkedő török hatalom a szerbeket

északi irányba, sőt magyar területre szorította. 1389-től kezdve indult meg a szerbeknek a mai Magyarország területén való megtelepülése, mely Mátyás magyar király alatt öltött nagyobb arányokat. 1481-ben például 50.000 szerb családot telepített meg a Szerémségben. Fokozottabb a török hódítás alatt állott országrészbe a szerbek beköltözködése a XVI. században. Ennek tulajdonítható Magyarország déli megyéinek (Bács-Bodrog, Torontál, Szerém stb.) nagymérvű elszerbesedése, melyet még teljesebbé tett 1690-ben a török elől menekülő Csernovics Arzén ipeki patriarcha által vezetett betelepítés. Mindezen telepítések nagy kiváltságokban részesültek, csaknem teljes autonómiájuk volt politikai és egyházi tekintetben, de mindig a magyar király joghatósága alatt.

E túlnyomólag beköltözött nézetek együttevén a magyarsággal szemben tekintélyes arányszámot mutatnak, t. i. 45·5%-ot. Ez a statisztikai szám azonban nem mutat hű képet, mert ha a betelepült nemzeteknek mindazokat a viszonyait tekintjük, melyek az államalkotáshoz szükségesek, t. i. a műveltségi és társadalmi állapotokat, akkor ezek a nemzetek, eltekintve a németektől, a statisztikai arányszámnál jóval kevesebbet képviselnek. Hogy a civilizáció tekintetében fontosabb városi lakosságnak mily csekély arányszámát teszük, az a fenti ismertetésnél meg volt jegyezve. A műveltség tekintetében pedig a következő táblázatok nyújthatnak felvilágosítást:

	Összes lakosságból	24 éven felüli férfi írni-olvasni tudóból	8 osztályú középiskolát végzettből
Magyar . . .	54·5%	63·1%	87·2%
Német . . .	10·4%	12·8%	5·1%
Tót	10·7%	10·0%	0·9%
Rutén	2·5%	0·6%	0·1%
Román	16·1%	8·6%	4·7%
Szerb	2·5%	2·4%	1·2%

24 éven felüli ezer férfi	írni-olvasni tudott	4 osztályú elemi iskolát végzett	8 oszt. középiskolát végzett
magyar anyanyelvűből	814	721	59
német	876	801	18
tót	748	673	3
rutén	217	126	1
román	349	254	10
szerb	618	516	15

Hogy Magyarország nemzeti heterogeneitása olyan nagy fokú, annak oka elsősorban az, hogy a Magyarországot elfoglalt magyar nemzet az itt talált népekkel együtt sem volt oly nagyszámú, hogy a gazdasági élet minden követelményeinek Magyarország egész területére eleget tehetett volna. Ezért az idegen elemek behívásának eszközükhöz folyamodott, illetve az ily idegen elemek bevándorlását nemcsak nem ellenezte, hanem elő is mozdította. *E tekintetben Magyarország helyzete egészen hasonló volt p. o. az Északamerikai Államokéhoz.* A idegen elemeknek a vendéglátó és államalkotó magyar nemzettel való önkéntes összeolvadása eleinte a XV. század végéig elég jól haladt úgy, hogy akkor az ország belsejét elfoglaló magyarság Magyarország népességének számításaink szerint körülbelül 80%-át tette. Hogy nem öltött még nagyobb mérvet, annak oka, hogy a középkornak szelleme, mely az állam keretén belül a különálló rendi, testületi szervezkedésnek kedvezett, e beköltöző nemzeteknek igen gyakran testületi szervezkedését is megengedte, sőt előmozdította s így eltekintve azoktól, akik a magyar nemességbe felcsiszódtak, a rendi válaszfalakkal és testületi szervezettel is elkülönített nemzetek a magyar nemzettel nem olvadhattak össze.

Az elősorolt okokon kívül a XVI. századtól kezdve új okok járultak az előbbiekhöz. A magyarság, mint az

európai kereszténységet fenyegető török hatalom elleni védőpaizs (antemurale christianitatis) majd 300-éves folytonos küzdelmében nagymértékben legyengült; a török hódítás következtében Magyarországnak épen a magyarság lakta területein a magyarság igen nagy mértékben kipusztult; e területek visszaszerzése után *a kipusztult magyarság helyébe idegenből betelepített és bevándorolt népeket épen a magyarsággal szemben különös kedvezésben részesítette az a tényező, amely máshol, hasonló körülmények között, a nemzeti egységesítést munkálta t. i. az idegen dinasztia és az ennek rendelkezésére álló, a magyarsággal szemben mindig ellenséges érzületű hatalmi eszközök: az osztrák udvari körök és a hadsereg.* Az a 400-éves küzdelem, amelyet idegen szellemű és érzületű saját dinasztijával szemben önálló nemzeti és állami léteért folytatott, a magyarság erejét tovább gyengítette és bénította és megakadályozta ama kulturális hivatás teljesítésében, amelyet más szerencsésebb helyzetben lévő nyugateurópai nemzetek saját dinasztijuk befolyásával elvégeztek.

De ha ezek az okai a magyar állam nemzeti heterogeneitásának és ha a magyarországi többi nemzetek civilizációban annyira mögötte állnak a magyarnak, vajjon ez a nemzeti heterogeneitás *indokolthatja-e nemzetközi areopag előtt* azt a követelményt, hogy Magyarországnak ezer éven át fennálló területét, mely földrajzilag teljesen egységes, *azon nemzetek által lakott területek szerint kell felosztani, amelyek csekély töredékektől eltekintve ide eredetileg bevándorolt népek?* És feltéve, illetve elismerve, hogy Magyarország különféle nemzetei közül a tótság egy része csakugyan a magyarok államalkotása előtt itt talált népek maradványa, ez a körülmény a magyarországi földrajzi egységgel szemben még mindig nem elegendő ok arra, hogy a tótság lakó helye, a természeti viszonyokon erőszakot téve, Magyar

országtól elszakíttassék, mert ha ez ok volna, akkor ugyan-ezen az alapon a nagy francia forradalomig közjogi különállással birt Bretagnének vagy a baskok földjének Franciaországtól, Walesnek Angolországtól való elszakítását is követelni kellene. Hiszen bizonyos, hogy ezen a vidéken a franciák és angolok előtt élt őslakók vonták meg magukat, míg nálunk az is kérdéses, vajjon a tótok egy része is régibb itt lakó-e.

Magyarország különféle nézetei további boldogulásukat, társadalmi, gazdasági és egyetemes emberi s nemcsak nationalistikus érdekeiket akkor elégíthetik ki legjobban, ha azon az egységes területen, amelyre egy évezred alatt mindenféle irányokból összegyülekeztek, ezután is békességben együtt maradnak és félretéve minden, az idők folyamán felmerült torzsalkodást, melyet egyrészt jóhiszemű félreértés és tévedés, másrészt inkább ellenséges, mint baráti forrásból fakadó biztatás szült és növesztett, azt a házat, amelyet ezer év alatt együttes erővel építettek és minden veszély ellen fenntartottak, nem rombolják szét.

VII.

Magyarország területének gazdasági egymásra utaltsága.

Hogy Magyarország lakossága nemzetiségi különbségre való tekintet nélkül társadalmi és különösen gazdasági érdekeit mennyire elégítheti ki úgy a legjobban, ha Magyarország jelenlegi területe egységes állami kötelékben marad, megmutatja a következő néhány szempont.

Magyarország jelenleg még túlnyomólag agrár ország, relativ ritka lakossággal; de a gazdasági fejlődésnek az

industrializálódás felé kell haladnia. A legutolsó két évtized alatt az ipar máris tetemes haladást mutat.

A haladás azonban még korántsem érte el viszonylagos maximumát. Ennek oka javarészt az ausztriai vámközösség volt, amely az intenzivitás optimumának elérését az ipari termelés kiszélesítése által a fölényes ausztriai, s különösen a cseh-morva nagyipar versenye miatt lehetlenné tette.

Míg az agrár termelés természetes súlypontjai a síkságokon, tehát az ország belső részében voltak, ahol főképp a magyarság lakik, addig az ipar s különösen a nagy és nehéz ipar, követve a bányászati termékek (kőszén, vas stb.) lelőhelyeit a periferiákon telepedett meg, ahol viszont főképp a többi nemzetek lakóhelyei vannak. Így a magyarországi terület természetes tagolódása egyúttal megszabta a társadalmi munkamegosztás területi tagolódását is, s az ország egyes vidékei, tekintettel földrajzi fekvésükre, mindinkább speciális gazdasági kulturák színhelyeivé váltak s természetszerűen egymásra utaltatván, az országos össztermelés egyes feladatköreit vállalták s együttesen alkották a magyarországi társadalmi gazdaságot.

A háború ezeken a gazdasági viszonyokon, ami a gazdasági ágak eloszlását illeti, mit sem változtatott. Ellenben erősen megváltoztatta a lakosság munkaképességét, továbbá a termelés rendelkezésére álló tőkét.

Az így beállott vagyoni- és termelőképeség fogyásával szemben azonban növekedtek a terhek (hádi adósság, nyugdíjak; rokkantak stb. ellátása). Ezért, hogy Magyarország gazdaságilag fennmaradjon, szükséges, hogy a termelés fokozásával, a termelő erők céltudatos kihasználásával, a lehető legnagyobb eredményt elérje.

Hatalmas eszköz erre a kivivott gazdasági önállóság. Támaszkodva az ország gazdag földkincseire, gazdasági

programmképpen fel kell állítani a gazdasági optimum elérésének az ideálját a gazdálkodás minden terén.

Ennek keresztülvitele azonban az anyaország lehető teljes megtartásától függ.

A nemzetiségi viszonyok sajátos területi alakulása folytán a nem magyar ajkú állampolgárok lakta területek elszakadása az országtól ezt gazdasági válságba sodorja. *Ezt az a béke, mely a népek szövetségének az alapjait akarja lerakni és amely hivatva van minden gazdasági háborút is mellőzni, nem akarhatja.* A fent kifejtett területi munkamegosztásból folyólag a magyar Alföld a Felföld nélkül ideértve Erdélyt is, csonkává válik. Magyarország vasban és kőszénben, fában, sőt kövekben is a külföldi behozatalra volna utalva, ami rendkívüli módon megdrágítaná ezen nyersanyagokat rá nézve, vagyis — ami egyre megy — elértektelenítene a magyar föld termését. A gazdálkodásnak optima akkor az extenzivebb művelés nivójára szállna le s így gazdasági fellendülés helyett pangás és népszaporodás helyett kivándorlás általi fogyás következne be.

De az elválasztott részek is ép úgy szenvednének, p. o. a tót felföld. Felsőmagyarország tótok lakta vidékeinek a cseh államba kebelezése a tót nép gazdasági életének megsemmisítését jelenti. Csehország ma már egészen iparos ország, melynek ipari élete teljesen honi energiakészlettel rendelkezik. Elcsatolás esetén a tótság gazdasági tekintetben a nacionalistikus politika áldozata, a csehek gyarmata lesz. Felsőmagyarország nyerstermelése oly mértékben, hogy a tótság gazdasági fejlődését tartósan biztosítsa, nem fokozható, mert ez az ország is épenúgy ipari fejlődésre predesztinált, mint maga Csehország. A cseh államtól tehát nem lehet elvárni, hogy a tótság területén a maga számára versenyző területet alakítson ki már meglevő virágzó ipara rovására.

A tótság a cseh állam kebelében kisebb mértékben ipari fogyasztó, csekély intenzitású nyerstermelő, de talán legnagyobb mértékben olcsó emberi munkaerőt szállító terület lenne a csehországi nagy-tőke szolgálatában.

VIII.

A nemzetiségi elnyomás vádja.

De Magyarországon a magyarok a többi nemzetiségeket elnyomták, hangzik a vád egész Európán, sőt Amerikán keresztül is és ezért a különféle nemzetiségek nem maradhatnak többé Magyarországon! A nemzetiségi elnyomásnak ezzel a vádjával tüzetesebben foglalkozni nem tartjuk szükségesnek. Hogy mennyiben igazak azok, mennyiben nem, annak megállapítását nyugodtabb, tárgyilagosabban ítélő időkre kell bízni. Igaznak látszik, hogy az újabb időkben követett magatartás a nemzetiségekkel szemben nem volt szerencsés. De Magyarország ebben a tekintetben is csak a többi hasonló helyzetben levő állam példáját követte, azzal az eltéréssel, hogy mindegyiknél enyhébb volt kivéve Ausztriát, amelyet azonban mint minden természetes államalkotó tényező híjján, kizárólag mesterséges erővel összetartott államot nem is követhetett. De ha nemcsak az újabb időköt, hanem Magyarország fennállásának egész idejét tekintjük, akkor arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy abban az államban, amelyben a különféle nemzetek *nemcsak fenntartották magukat, hanem számban, gazdagságban és műveltségben gyarapodtak, ott elnyomva valóban nem lehettek.*

Jelezve volt, hogy a XV. század végéig a nemzetiségek arányszáma körülbelül 20% volt, ma 45.5%. Ez az arány nemcsak a belső szaporodás és bevándorlás folytán állt elő,

hanem az által is, hogy kimutathatólag igen sok magyar falu tömegesen felvette az érintkező nép nemzetiségét. A nemzetiségek 1848-ig, eltekintve a városokat alkotó németektől, mind jobbágyok voltak, mivel valamennyien mint földesuri telepesek jöttek be; ma szabad földbirtokosok s mint pl. a Bácskában, a Bánátban valóságos paraszt nábobok. Értelmiségük a nemzetiségeknek egész a XIX. századig nem volt, ma nagyszámú értelmiséget látunk soraikból kiemelkedni. Ha a nem magyar nemzetbeli jobbágyok a régebbi századokban korlátozásban vagy jogfosztásban részesültek, ez nem azért érte őket, mert nem magyar nemzetbeliek voltak, hanem azért, mert azon kor viszonyai szerint ugyanily korlátozást vagy jogelvonást szenvedtek a magyar jobbágyok is.

Két dolgot azonban mint tényt meg kell állapítani. Magyarország történelmének abban a négyszáz éves szomorú korszakában, amelyben teljes állami önállásától meg volt fosztva (1526—1918), szinte állandó volt a magyar nemzet és az uralkodó ház között az ellentét. Ez az ellentét kiélesítette a magyar nemzet és a többi nemzetek közötti ellentétet is, mert az uralkodó ház ama politikája következtében, amely a magyar nemzet rovására támogatta a nemzetiségeket, a magyar nemzet az előbbieken az idegen szellemű és érzületű uralkodó ház természetes szövetségését látta abban a törekvésben, amely az önálló magyar államiság elnyomására és egységes hatalmú u. n. Nagy-Ausztria megalkotására törekedett. S midőn a magyar nemzet uralkodó házával 1867-ben a viszonyok kényszerűsége folytán az ismert egyezsége lépett, mely egyelőre elfogadható modus vivendi-nek látszott, akkor a magyar nemzetnek hivatalos politikája azt hitte, hogy nemzete² és állama érdekeit leginkább azzal szolgálja, ha a veszélyeseknek tartott nemzeti törekvésekkel szemben még az 1868-ban

megalkotott liberális nemzetiségi törvény megkerülésével és elveitől való eltéréssel is erélyesebb eljárást folytat.

Ezt a hivatalos politikát azonban kik támogatták? *Nem azok a pártok, amelyek szinmagyar vidékekről kerültek ki, hanem azok, amelyek erejüket túlnyomólag a nemzetiségi vidékeken lévő választó kerületekre alapították.* Ezekből a nemzetiségi kis, „rotten borough“ és „nomination borough“ számba menő választó-kerületekből kerültek ki azok a magyar többségi pártok, melyek nemcsak a hivatalos nemzetiségi politikának, hanem a hivatalos külügyi politikának is támogatói voltak. *A sokkal nagyobb, népesebb, de számbelileg kevesebb magyar választó kerületből kerültek ki annak a magyar függetlenségi pártnak a hivei, amely a Kossuth Lajos által kijelölt irányokhoz hiven többnyire elítélte nemcsak a hivatalos magyar nemzetiségi politikát, hanem a hivatalos külügyi politikát is; elég legyen itt csak e párt egyes vezérférfiaira hivatkozni, kiknek szereplése ma már a történelemé, s akiknek nevei talán a nyugat-európai hatalmak egyik-másik tényezője előtt sem ismeretlenek, mint pl. Mocsáry Lajosra, Irányi Dánielre, Ugron Gáborra stb. Csakhogy ez a párt, noha előfordult, hogy a magyar kerületek választóinak többségét nyerte meg a szavazásnál, a választó kerületeknek a magyarságra kedvezőtlen beosztásánál fogva a parlamentben többségre jutni nem birt. A választó kerületek eme, a magyarságra kedvezőtlen beosztásának oka az is volt, hogy a magyarság zöme az Ausztriával való kapcsolatnak sohasem volt igazi hive és hogy e kapcsolat fenntartása csak is úgy volt remélhető, ha a függetlenségi eszmének a magyar választó kerületekből kikerülő képviselői szinte állandó kisebbségre maradnak kárhóztatva.*

Magyarország megszabadulván az osztrák kapcsolattól s ezzel négyszázéves jármából, biztos remény nyílik arra,

hogy ha Magyarország történelmi határai között megmarad, amit hinni akarunk, a magyarság és a többi nemzet között az az ellentét, melyet a magyar állami élet belső rendjének disharmoniája is csak növelt, enyhülni fog, sőt meg is szűnik; és hogy a nemzetiségek a magyar államban boldogul és jól fogják magukat érezni. Biztosítéka ennek a magyar nemzetnek az a lovagiassága, szabadságszeretete, amelyet eddig — dicsekvés nélkül mondva — jóformán az egész világon elismertek és amelynek elismerését megtagadni az a körülmény, hogy a művelt világnak nagy részével a lefolyt sajnálatos világháborúban ellenfélként állottunk szemben, talán nem ok. Hiszen volt ellenfeleinknek el kell ismerniök, hogy *a magyar nemzet erkölcsi tekintetben ebben a háborúban is megállta helyét* és hogy a szövetségi hűségnek és a politikai adott szónak egész az utolsó óráig és még akkor is megtartása, mikor annak káros voltát a nemzet nagy része talán már belátta, ha *lehetett is politikai hiba, erkölcsi szempontból nem lehet elítélendő.*

Biztosítéka annak, hogy a nemzetiségek szabad fejlődést vehetnek Magyarországon, a magyarságtól elvitathatatlan türelmességnek tulajdonsága, mely különösen vallási tekintetben nyilatkozik meg. Hol van állam Európában, amelyben annyi és oly sok vallásfelekezet szabadon fejlődhetett? De biztosíték és pedig igen nagy biztosíték az is, hogy Magyarországnak *régtől fogva van az egyéni szabadságra nézve oly kedvező intézménye, amelynek mása egész Európában nincs, csak Amerikában van.* Ez az ősrégi magyar törvényhatósági önkormányzat. Az ősrégi magyar törvényhatósági önkormányzat Magyarország 1848-iki átalakulása után szintén reformra szorult. De a reform oly szerencsétlen módon történt, hogy a formát megtartva a lényegét jóformán elvetette és a rendszert teljesen hitel-

vesztetté tette. Nem kell mást tenni, csak ennek a régi önkormányzati rendszernek a lényegét visszaállítani és a korszellemnek megfelelően demokratizálni és megreformálni és akkor a nemzetiségek szabad fejlődésének wilsoni elve meg van valósítva. Hogy pedig ehhez a régi önkormányzati rendszerhez, a Magyarországon úgynevezett municipalizmushoz visszatérünk, annak kellő biztosítéka az, hogy Magyarország legújabb átalakulása Kossuth Lajos eszményének a megvalósítása és így az új Magyarország bizonyára az eszményeiért számkivetésben meghalt Kossuth Lajost fogja eszmei vezéréül tekinteni; ő pedig a magyarországi nemzetiségi kérdésben a legliberálisabb álláspontot foglalta el és a magyar municipalismusnak utolsó leheletéig hive volt.

Másrészt azonban a nemzetiségi többségek által lakott területek elszakítása esetén *mi biztosítéka volna az ott lévő magyarságnak arra, hogy a wilsoni elvek vele szemben is érvenyesülnek?* A nemzetiségek képviselőjében fellépő s elszakadni kívánó tényezők, valamint az e vidéket bekebelezni kívánó szomszéd államok és népek azt állítják, hogy náluk a magyarság nem fog abban az elnyomásban részesülni, mint amivel ők a magyarságot vádolják. Ámde ez csak állítás, amellyel szemben a tények beszélnek. S hogy a tények mit beszélnek, arra nézve vizsgálja meg a békekonferencia a magyarok helyzetét Rumániában és a bolgárokét ugyanott (Dobrudsánban) s vizsgálja meg a bulgárokét Szerbiában; hallgassa meg a csehországi németek panaszait s *akkor döntse el, hogy nyújtanak-e mindez államok annyi biztosítékot a netalán hozzájuk kerülő magyar nemzetiséggel szemben, mint fordítva. Pedig ezek a népek nemcsak azokat a megyéket és városokat igénylik, melyekben ők vannak — ha nem is kulturailag, de számbelileg — többségben, hanem azokat is melyekben a számbeli többség is a magyaroké. Hogy mi címen, az rejtély!*

IX.

Magyarország és a nyugateurópai hatalmak.

A magyar állam fennállásának jóformán egész idején saját testével védte tatár pusztítás, török hódítás, orosz imperializmus ellen a művelt nyugatot. A magyar nemzet ismét és ismét vérezett azokért az eszínéért, amelyeket a nyugati népek tűztek ki zászlójukra: vallásszabadságért, nemzeti függetlenségért, népjogokért. *A magyar szabadságküzdelmek sokban hozzájárultak ahhoz, hogy a nyugateurópai nagy nemzetek céljaikat elérjék, de maguk soha célt nem értek, mert végül a magyar szabadságküzdelmek mindig magukra hagyták és a magyar nemzet mindig prédájául dobott annak a hatalomnak, mely ellen szabadságáért küzdött.* Így a Rákóczi Ferenc-féle küzdelmek, így Kossuth Lajos törekvéseinek esetében. Ha most a magyar szabadságküzdelem ismét hozzájárult ahhoz, habár talán kissé későn, hogy a nyugati hatalmak célt érjenek, *a magyar nemzet valóban nem érdemli meg, hogy csak azért, mert kényszerű helyzetében és elhagyatottságában most azok ellen a nemzetek ellen harcolt, melyek annyiszor magára hagyták, ismét magára hagyassék és ismét prédául dobassék azoknak a nagyon is meztelenül megnyilvánuló mohó vágyaknak, melyeket nagyrészt épen a magyar nemzetet mindig elnyomó hatalom növelt naggyá és amelyek nem is képviselik hiven azoknak a nemzeteknek igazi vágyait, melyeket a magyar nemzet sohasem akadályozott fejlődésükben.*

Az emberi társadalom jelenségeinek jövő fejlődésére nemcsak a jelenkor pillanatnyi állapotából és konstellációból, hanem a múlt eseményeiből is következtethetünk. E multat áttekintve azt látjuk, hogy *Magyarország és a nyugateurópai hatalmaknak érdekei igen sokszor párhuzamosak voltak; és*

hogy a magyarság a nyugati hatalmak politikájában igen gyakran szívesen fogadott jelentékeny tényező volt. *Sem Csehország, sem Rumánia, sem Szerbia* a multban ilyen szerepet nem játszottak, a szemünk előtt alakult Ukrajnáról nem is szólva. *Uj barátok ők, akiknek a kedvéért nem volna okos dolog a régi barátot megalázni és elkeseríteni.* Csehországra mint a Németbirodalom tagjára, később mint az osztrák politika kész eszközére a nyugati hatalmak a multban sohasem számíthattak. Rumánia csak a XIX. század szüleménye, melynek népe az előtt sohasem tudott önálló egységes államot alkotni. Épúgy Szerbia, amelynek volt ugyan a XIII. és XIV. században fennálló szerb államban elődje, de az tényezőként a nyugateurópai államoknál szintén nem szerepelt. E multból is arra a következtetésre kell jutni, hogy Magyarország területi egységének fenntartása nem áll a nyugateurópai hatalmak érdekeivel ellentétben.

Mulját és jelenét a magyar nemzetnek nincs oka sem megtagadni, sem szégyenleni. E mult és jelen után a *magyar nemzet méltán elvárhatja*, hogy most, mikor sikerült állami önállását visszanyernie, *ezeréves állami területét az emberi civilizáció élén járó nemzetek megcsonkítani ne engedjék és legalább annyi időt engedjenek neki*, amelyben megmutathatja, hogy visszanyert állami szabadságával az uj idők és helyzete követelményeinek megfelelően tud élni és hogy e szabad államban minden más nemzet is megtalálja szabadságát és boldogulását. Azt hisszük, hogy úgy Magyarország különféle nemzeteinek, valamint Európa egyetemes fejlődésének egyaránt érdekében áll, hogy ott, ahol Magyarország van és ahol a magyar nemzet erejével természetes módon egységes állam alakult meg s a történelem hosszú idején keresztül fennállott, ez a természetes alapon álló államalakulat továbbra is fennmaradjon és a szervezetébe oltott kórvírusok folytán ne gyengüljön, hanem erősödjék.

FÜGGELÉK.

Mint a pozsonyi egyetem tanárainak, külön kell foglalkoznunk Pozsony elcsatolásának kérdésével.

A csehek igénye Pozsonyra csak a legutolsó időben jutott Magyarországon nyilvánosságra. Hangsúlyoznunk kell, hogy Pozsony sohasem volt nemcsak cseh, de tót város sem s hogy még a nemzetiségi elv alapján sincs a legkézzelvezhetőbb jogosultsága sem annak, hogy Pozsony a cseh államhoz csatoltassék, geopolitikai szempontból pedig Pozsony éppen úgy elidegeníthetetlen alkotórésze Magyarországnak, mint Franciaországé Belfort. Pozsony Magyarország nyugati kapuja s számára ugyanolyan jelentőségű ezen szerepében, mint Csehországra Aussig. De amíg Aussig környékén Bodenbach-Tetschenig számos kapuváros építéséhez alkalmas hely van az Elbe partján, Pozsony alatt a Duna mentén városépítéshez alkalmas hely nincs Komárom vidékéig. A földrajzi helyzet ezt a kapuvárost, mely egyszer mind a magyar síkság peremvárosa, egyenesen arra predesztinálja, hogy a Csallóköz ingoványos árterületének nyugati végén mint hídváros egybekapcsolja a Duna jobb- és balparti vidékeinek gazdasági és kulturális életét s közvetítője legyen, mint volt ezer éven keresztül, ezután is Magyarország és a nyugat gazdasági és kulturális életének a Duna mentén. Pozsony Csehországgal, a cseh gazdasággal és kultúrával eddig majdnem semmi kapcsolatban sem volt. A cseh térfoglalás itt már nem Magyarország gazdaságilag nélkülözhetetlen peremvidékét, természetes vonzási területét, hanem

egyenesen Magyarország törzsterületét érinti s érinti — ha Pozsony lakóinak nagy része német anyanyelvű is — a legmagyarabb Magyarországot. A pozsonyi Dunakapunak ezer éven át „Porta Hungarica“ volt a neve.

Az egyetlen érv, melyet a csehek Pozsony megszerzésének szükségessége érdekében felhoznak, az, hogy Csehország Pozsonnyal dunai kikötőt nyere. Itt valószínűleg a régi Duna-Oderacsatorna terveinek ismeretes legcélszerűbb alternatívája, a Morva-torkolat a tápláló forrás. Ebben az esetben azonban arra utalunk, hogy a Morva-torkolat nem Pozsonyban van s az Magyarország természetes határain is kívül fekszik. Ha pedig a csehek kész dunai kikötőt kívánnak, akkor viszont Bécsre kell utalunk, amely mint nagyszabású vasuti hálózat csomópontja nem csak közelebb fekszik Csehország politikai és gazdasági középpontjához, hanem — mint már fentebb jelezve volt — önként kínálkozik a három külön államalakulat közötti nemzetközi városul.

Pozsony X—XI. századbeli eredeti tiszta *német* telep. Hogy tényleg kezdettől fogva németek, tehát nem elnémesített szlávok alapították, az is mutatja, hogy plebánialapításaik kifejezett *német nemzeti* védőszentekkel bírnak (szent Mihály, szent Lőrincz, szent Márton); hogy a topografiai nevek, különösen a dülőnevek, a nemcsak a pozsonyi határban, de a ma szlávok által lakott környéken is egytől-egyig ősnémetek, míg úgy a pozsonyi határnak, mint környékének mai szláv dülőnevei *kivétel nélkül az ujkorban* (a XVII. századtól kezdve) *keletkeztek*.

Ha a pozsonyi és környékbeli németiség a szláv őslakosságot kiszorította volna, úgy a dülőnevekben a régi szlávsnak emléke feltétlenül fennmaradt volna. Tehát szláv őslakosságról beszélni az igazságnak tudatos meg-
hamisítása.

Pozsony már a magyar középkor elején fontos határvárosa az országnak. Politikai és gazdasági jelentősége egyre nő, s a XV. században eléri tetőpontját.

1291-től kezdve a város teljesen különvállik a hasonló nevű megyétől (királyi vártól és annak joghatóságától). Épen ezért is a „Pozsony“ nevet, amely a váré, a középkorban csak latin formájában alkalmazzák a városra. Maga a város „Preßburg“-nak nevezi magát s csak később használják latin oklevelekben a „civitas Posoniensis“ elnevezést, a hivatalos nyelv Pozsonyban a legujabb időkg a német. Ha a századok folyamán a magyarság itt terjedt is, de a szlávtság *soha*.

Pozsony szereplése a magyar történelemben közismert. ~~Már~~ a XIV. században egyike a legkiválóbb magyar városoknak. Politikailag Pozsony a nyugati határszél legnagyobb erőssége (nem a vár, de a várhellyé kiépült város).

A mohácsi vész után s a török hódítások következtében 1527-től kezdve Magyarország fővárosává és koronázó városává lesz. Ide telepsznek a magyar kormányhatóságok s itt tartja az országgyűlés majdnem kivétel nélkül üléseit. A pozsonyi kereskedelem és ipar egész Nyugatmagyarországra nagy, sőt a legnagyobb jelentőséggel van.

A pozsonyi kultúra pedig épúgy, mint a pozsonyi jog, összhangban fejlődött a magyar kulturával és a folytonos kölcsönhatások kimutathatók, így p. o. a pozsonyi örökjog átment a Werbőczy-féle Hármaskönyvbe.

Míg a környék (északon és keleten) lassan-lassan elszlávosodik, addig Pozsonyban a szláv elem a legujabb időkg számottevő erősségben, vagy épen tömörülten, nem lépett fel. Leginkább cselédség, napszámos (szőlőmunkás) elem a Pozsonyba jött tót; s ezen elemek nem hogy elszlávosították volna a várost, de ők németesedtek el vagy magyarosodtak meg — igen kis kivételektől eltekintve.

A legújabb időben a fentemlitett elemhez még a gyári munkásság egy része járul. Ezen foglalkozási osztályok teszik ki azt a 11.600 tótót, amelyet az 1910. évi népszámlálás 31.700 magyar és 32.700 német mellett pozsonyi lakosként kimutat.

Régtől fogva hirneves Pozsony műveltsége és kulturája. Iskolája számos és ősrégi, a XV. században a magyar ifjúság számára Corvin Mátyás által felállított egyeteme is volt (Academia Istropolitana).

Pozsonytól nyugatra és északkeletre fekvő részei Pozsony *megyének* a régebbi német helységeknek ujabban helyt foglaló nagymértékű eltótosodása folytán részben beleesnek ugyan a mai tót nyelvterületbe, a mennyiben ott a vármegyének négy járása tót többséget mutat, ~~de~~ még akkor is, ha a nyelvhatárnak e négy járást keresztül szelő vonalát meghúzzuk, Pozsony város maga kívül esik a tót nyelvterületen s közvetlenül a magyar s csekély részben a német nyelvterülethez csatlakozik. A régebbi állapotot tekintve pedig bizonyos, hogy a német nyelvterület jóval messzebb terült el Pozsonytól északra s hogy ennek a városnak a tót nyelvterülettel semmiféle összeköttetése nem volt.

De ha ezek szerint sem földrajzi, sem nemzetiségi, sem történelmi alapja nincs annak, hogy Pozsony a cseh államhoz csatoltassék, kétségtelen, hogy az ily képtelen és jogtalan annexio Pozsony város gazdasági romlását idézné elő.

Pozsony a csallóközi nyugati hídő (a keleti Komárom) s egyuttal a legnyugatibb és legfontosabb kapocs a Dunántúl és a Felföld között. Ezen a helyen épült fel a középkorban Pozsony gazdasága s ez ma is a város gazdaságának alapja. Ez irányította a polgárság gazdálkodását. Tudjuk, hogy a gazdasági szervezet Európában évezredes lassú fejlődés műve, hogy tehát tradicionalisztikus alapú.

Ha a város Magyarországtól elszakad, akkor elveszti azokat a gazdasági alapokat, amelyeken a polgárság keresete felépült. Hogy a cseh-tót állam ezt bármiképp pótolhatná, ez nagyon is kérdéses; de — feltéve, hogy ez bekövetkeznék — akkor is az autochton városi lakosság pusztulásával fog járni. Amikor oly tengeri kikötő, mint Fiume, hasonlíthatlanul nagyobb állam által nem volt oly nagyságra fejleszthető, mint Pozsony (1910-ben Fiuménak 49.800, Pozsonynak 78.200 lakosa volt), akkor Pozsonnyal, mint dunai átrakodóval a cseh-tót állam sem mivelhetne csodát.

Pozsony városát magyar és német részről (Csallóköz, Mátyusföldre, Sopron, Moson, Győr, Komárom vármegyék) gazdag vidék környékezi, kifejezett intenzív agrár jelleggel melynek ipari és kereskedelmi cikkekben nagy a vevőképessége, miután sokigényű, a pozsonyi piacot jó ellátni képes földmivesség lakja. Ezzel szemben nemcsak Pozsony, Nyitra és Trencsén szláv lakossága szegényebb, kisebbigényű, alacsonyabb műveltségű, de ugyanaz áll a cseh-morva határszél lakosságára is, amennyiben az Pozsonyba irányulhat piaci forgalom szempontjából. Következésképpen az átcsatolás esetében a „standard of life“ Pozsonyban is kell hogy leszállítsassék. A pozsonyi magasértékű és drága termékek (p. o. a pozsonyi bor) és az iparcikkek kelendősege le fog szállani s a pozsonyi helyi fogyasztás redukálódni fog.

Magyarország keretében Pozsony ellentmondás nélkül az egész ország második s a nyugati áruforgalom tekintetében első városa. A cseh-tót államban Prágán és Brünnön kívül elébe kerülne feltehetően *Reichenberg, Pilsen, Iglau*, s az a számos cseh és morva város, amely mint ipari és kohászati góczpont régtől szervezve, Pozsonnyal szemben oly versenyt fog — minden állítólagos támogatás és fej-

lesztés daczára is — kifejteni, amellyel Pozsony eredményesen megküzdene nem fog tudni. A cseh iparokat Pozsonyba telepíteni nem oly egyszerű, mint a hogy azt állítják. Régi, begyökerezett ipari telephelyeket nem lehet máról holnapra megváltoztatni. Pozsony csak átjáró lehet, alkalmazottak, alsóbbrendű kereskedelmi és szállítási szervek városa, csekély kapacitású fogyasztási közönséggel. Pozsony elveszti a közeli piacot, illetve annak legfontosabb, vevőképes részét, elveszti azonban az összeköttetést Németausztriával és Németországgal is, s védtelenül ki lesz szolgáltatva a cseh iparnak és a cseh kereskedelemnek, amely versenytől nem tartva a maga érdekében leszállítja az eddigi pozsonyi életmódot, hogy a maga „standardját“ fentartsa.

De Pozsony elszakadása Magyarországtól nemcsak pozsonyi, hanem magyarországi szempontból is a lehető legvégzetesebb. Pozsony több, mint *egy* város, *egy* vidéki gócpont: Pozsony Nyugatmagyarország központja, az ország kulcsvárosa. Pozsony elveszte a Csallóköz s a középnyugati határszél elveszését vonja maga után Sopronig és Szombathelyig. Ezért a pozsonyi kérdés nemcsak helyi, de országos kérdés. Pozsonnyal Magyarország is megmarad, vele együtt szűnik meg.